

A05-1997

Jaarverslag 1997

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

AMSTERDAMS
Historisch Museum

Jaarverslag 1997

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Het Amsterdams Historisch Museum vormt samen met het Museum Willet-Holthuysen de Dienst Historische Musea van de gemeente Amsterdam. Als zodanig vallen deze musea onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Het Amsterdams Historisch Museum stelt zich ten doel om de historische verzameling van de stad Amsterdam te beheren, te behouden, selectief uit te breiden en voor een zo breed mogelijk publiek te ontsluiten en te presenteren. Het museum wil tevens inzicht geven in het functioneren van de hedendaagse samenleving, waartoe kennis van het verleden noodzakelijk is.

Dit algemene jaaroverzicht is een verslag van activiteiten. Het financiële en het sociale jaarverslag worden apart uitgegeven en zijn bij het secretariaat van het museum op te vragen.

Het jaarverslag 1997 is de eerste publicatie van het Amsterdams Historisch Museum met het nieuwe logo.

AMSTERDAMS
Historisch Museum

Inhoud

3	Woord vooraf
6	Presentatie
6	Tijdelijke tentoonstellingen
14	Evenementen
16	Publicaties in het kader van tentoonstellingen
16	Overige publicaties door medewerkers
18	Lezingen door medewerkers
18	Educatie en publieksinformatie
21	Museum Willet-Holthuysen
	Peter de Grote en Holland
23	Collectie
23	Voorwerpen uit de 19de eeuw
24	Voorwerpen uit de 20ste eeuw
24	Aanwinsten
26	Archeologie
26	Bruiklenen
28	Beheer en behoud
28	De 'buitencollectie'
28	Kunststuk
30	Internationale contacten
32	Bijlagen
32	Overzicht van evenementen
36	Tentoonstellingen vanaf 1998
38	Bezoekersaantallen
41	Bestuur van de Stichting Amsterdams Historisch Museum
41	Leden van Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum
42	Annual Report Summary

Woord vooraf

Topjaar

In verschillende opzichten is 1997 een succesvol jaar geweest. We hebben in het Amsterdams Historisch Museum ruim 227.000 bezoekers ontvangen. Vooral de tentoonstelling Peter de Grote en Holland heeft met 112.000 bezoekers in vier maanden tijd aan dit succes bijgedragen. Deze tentoonstelling is één van de drukst bezochte tentoonstellingen in ons museum tot nog toe. In dezelfde periode dat *Peter de Grote en Holland* in het Amsterdams Historisch Museum te bezichtigen was, presenteerde de Nieuwe Kerk de tentoonstelling *Catharina de Grote. De keizerin en de kunsten*. Zowel bij de voorbereiding van de tentoonstellingen als bij de activiteiten ten behoeve van publiekswerving is nauw samengewerkt met de Nieuwe Kerk. Deze samenwerking heeft voor beide instellingen vruchten afgeworpen. Dat hebben we uit eigen waarneming kunnen constateren én op grond van het publieksonderzoek, dat tijdens de tentoonstelling is uitgevoerd. Met de Nieuwe Kerk gaan we bekijken of we onze samenwerking in de komende jaren verder kunnen versterken.

Het aantal bezoekers in het Museum Willet-Holthuysen bedroeg 42.000. Dat is bijna een verdubbeling van het aantal bezoekers vóór de renovatie in 1996. Het verheugt mij te constateren dat na de heropening in november 1996 het publiek in groten getale is toegestroomd.

Eén van onze doelstellingen is het bezoek van families en kinderen aan ons museum stimuleren. Dat betekent dat de presentaties voor deze groepen aantrekkelijke elementen moeten bevatten. We ontwikkelden bij enkele tentoonstellingen een interactief gedeelte, dat als een spoor langs of door de presentatie liep. Daarin zijn we goed geslaagd, want deze wijze van benadering maakte het bezoek aan de tentoonstellingen voor kinderen én voor veel volwassenen tot een interessante en leuke gebeurtenis.

Sinds juli 1996 is op verzoek van het Begijnhof de doorgang van het Begijnhof naar één van de binnenplaatsen van het museum gesloten. Als gevolg hiervan is het aantal bezoekers aan de openbare ruimten van het museum, waaronder de Schuttersgalerij, teruggelopen. Immers, de vanzelfsprekende route van Kalverstraat of Sint-Luciënsteeg naar het Spui en vice versa is afgesneden. In 1998 willen we met het bestuur van het Begijnhof de heropening van de doorgang opnieuw bespreken.

AANWINST/SCHENKING

Bord met portret van stadhouder Willem IV, 1747

kunstenaar onbekend
porselein, portret in inkt

Willem IV (1711-1751) was telg uit de Friese Nassau-tak en stadhouder van Friesland, Groningen en Gelderland. In 1747 werd hem gevraagd ook het stadhouderschap over de andere gewesten op zich te nemen. Het was een periode van politieke onrust, gericht tegen de eliteregeringen in de steden. Door hervormingen wilden burgers zelf invloed krijgen in het stadsbestuur, waarbij zij Willem IV als bondgenoot zagen. Hij was immers degene die de 'wet kon verzetten', het stadsbestuur kon veranderen. Dat gebeurde in Amsterdam inderdaad in 1748, maar het resultaat was teleurstellend. De regenten werden weliswaar vervangen, maar de oude structuur bleef bestaan. De burgers kregen geen regeringsinvloed.

Publieksonderzoeken en marketingplan

Regelmatig laten wij onderzoeken of de resultaten van onze inspanningen overeenkomen met de verwachtingen en wensen van onze bezoekers. In 1997 zijn tijdens de tentoonstellingen over Peter de Grote en over Jan Luyken publieksonderzoeken uitgevoerd. Tevens is de waardering onderzocht voor de *AHM-Agenda*, waarin onder meer de evenementen worden aangekondigd. De resultaten van alle onderzoeken zijn positief te noemen.

In 1997 hebben we een marketingplan opgesteld. Daarin komen de positionering van het museum en de programmering van de tentoonstellingen en de evenementen aan de orde. Tevens is hierin een plan opgesteld ten aanzien van publieksgroepen die het museum wil bereiken. Marketing zal een belangrijke rol spelen bij het uitvoeren van onze werkzaamheden in 1998 en de jaren daarna.

Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum

Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum is in 1997 met een tiental bedrijfsbegunstigers uitgebreid, mede door de inzet van het bestuur van het Genootschap. Dit Genootschap bestaat uit (Amsterdamse) bedrijven, die het belang van het Amsterdams Historisch Museum als cultuurbewaarder onderschrijven en het museum jaarlijks met een bedrag steunen. Het Genootschap draagt ieder jaar bij aan de financiering van een museumproject. In 1997 heeft het Genootschap de tentoonstelling en de catalogus *Peter de Grote en Holland* financieel ondersteund.

Samenwerking met fondsen en bedrijfsleven

Dankzij een bijzondere samenwerking met fondsen en het bedrijfsleven is het mogelijk omvangrijke projecten financieel te realiseren. Voor de fondsen vindt steeds weer een grondige inhoudelijke afstemming plaats en het bedrijfsleven bekijkt heel precies of het aanbod in het eigen public relations- en marketingbeleid past. De wisselwerking vanuit beide bovengenoemde invalshoeken enerzijds en de museumdoelstelling met betrekking tot een bepaald project anderzijds, wordt steeds als zeer positief ervaren. De financiële steun van derden is onontbeerlijk bij grote (tentoonstellings)projecten en bij de toekomstige herinrichtingen van de permanente opstelling, omdat deze taakuitvoering de normale jaarlijkse taakuitvoering van het museum verre te boven gaat.

Beheerder Prentenkabinet

Na 33 jaar heeft Rob Jager, beheerder van het Prentenkabinet, in verband met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd afscheid van het museum genomen. Hij zorgde op voortreffelijke wijze voor de verzameling prenten en tekeningen. Door zijn enthousiaste inzet heeft het museum een unieke spellen- en speelkaartencollectie opgebouwd. Rob Jager realiseerde vele interessante tentoonstellingen, waaronder een aantal over zijn geliefde onderwerp: historische speelkaarten.

Rob Jager
Foto: Hans van den Bogaard

AANWINST

Kaartspel met tieneridolen,
circa 1963
Speelkaartenfabriek Nederland,
Amsterdam

Uit de tijd van de eerste 'teenagers' stamt dit kaartspel: de vroege jaren '60. In de bioscopen draaiden Summer Holiday en de West Side Story. Het leven was simpel: de Muziek Express had één steunkleur, de televisie was zwart/wit en Amsterdam kende twee jeugdculturen: de Pleiners en de Dijkers. Ouders kregen de schrik van hun leven, toen de Beatles zich aandienen. Wat een lawaai en erger nog, wat een haarl Maar de tieners draaiden tevreden hun plaatjes en kauwden hun kauwgom. Bazooka natuurlijk en Maple Leaf, want daar zaten plaatjes bij: kauwgomplaatjes. Van sporthelden, van filmsterren en van popsterren. Die werden gespaard, geruimd en in plakboeken geplakt.

Het kaartspel met tieneridolen is in opdracht van Maple Leaf vervaardigd door de Amsterdamse Speelkaartenfabriek Nederland, die tot 1969 in de Haarlemmerhouttuinen was gevestigd. De speelkaarten werden bij de kauwgom gesloten en moesten dus stuk voor stuk worden verzameld. Op de heren en de boeren staan de manlijke idolen, zoals Cliff Richard, Trini Lopez, Elvis Presley en Adamo. Op de azen en de koninginnen staan de vrouwen, onder wie Brigitte Bardot, Patula Clark, Gina Lollobrigida. The Beatles staan op de joker.

Vooruitblik: Drie bestandscatalogi

Het ontsluiten van de collectie behoort tot één van onze museale taken. Deze taak voeren wij uit door de objecten te tonen in (semi-)permanente en tijdelijke opstellingen en door regelmatig catalogi samen te stellen over delen van onze zeer gevarieerde collectie. Wat dat laatste betreft zal 1998 in ieder geval een hoogtepunt worden. In 1997 werd maar liefst aan drie bestands-catalogi gewerkt, die in 1998 zullen verschijnen. Een grote wens gaat in vervulling met de beschrijving en ontsluiting van de collectie boeken geschreven en/of geïllustreerd door *Jan en Casper Luyken*, aanwezig in de bibliotheek van ons museum. Voorts kan ik met trots de volgende bestandscatalogi aankondigen: *GLAS in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum*, waaronder de collectie *Willet-Holthuysen* en *Nederlandse tekenaars geboren tussen 1660 en 1745*, vijfde deel van een reeks catalogi over onze rijke tekeningencollectie, waaronder de collectie *Fodor*. Naar aanleiding van deze laatste twee publicaties worden in 1998 tentoonstellingen georganiseerd in het Museum Willet-Holthuysen en in het Amsterdams Historisch Museum.

Inrichting en verbouwing

Eind maart 1998 gaat de tentoonstelling *De stad door de jaren. De geschiedenis van Amsterdam 1880-1998* open. Een belangwekkende presentatie over het leven in Amsterdam in de afgelopen honderd jaar. Tevens dient deze expositie als proef voor de (her)inrichting van de permanente opstelling over die periode. Het is bijna 25 jaar geleden dat ons museum haar poorten opende met een nieuwe presentatie. Een opstelling die qua inhoud en vormgeving voldeed aan de moderne wetenschappelijke en museale inzichten van die tijd. Het museum vak is volop in beweging gebleven. Er zijn veel nieuwe ontwikkelingen op het gebied van presentatie, vormgeving, en publieksbegeleiding. Bovendien heeft het publiek van nu andere wensen dan het publiek uit 1975. Onze permanente opstelling willen wij dan ook aanpassen aan de eisen van deze tijd. Vóór het jaar 2000 wordt de (her)inrichting gerealiseerd van de ruimten waarin de geschiedenis van Amsterdam en haar inwoners in de laatste twee eeuwen wordt behandeld. Dit heeft tot gevolg dat het deel van het museum, dat aan de Nieuwezijds Voorburgwal grenst, in 1999 zal worden verbouwd. We zien deze verbouwing en de (her)inrichting als een eerste stap op weg naar een nieuwe toekomst. Na het jaar 2000 hopen wij het overige deel van de permanente opstelling eveneens kritisch onder de loupe te nemen.

De goede resultaten in het jaar 1997 zijn mogelijk geweest dankzij de gemotiveerde en vakkundige inzet van alle vaste en tijdelijke medewerkers.

Pauline W. Kruseman
directeur

Presentatie

TIJDELIJKE TENTOONSTELLINGEN

Ik heb een tante in Marokko **Foto's van Kadir van Lohuizen**

7 februari tot en met 15 juni 1997

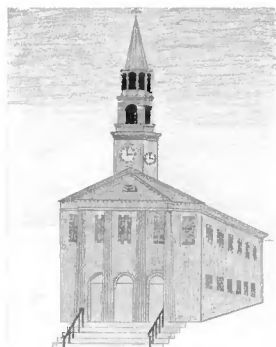
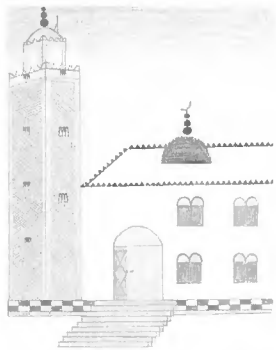

Allemaal Amsterdammers was de titel van een overzichtstentoonstelling in 1985 over immigranten in Amsterdam van 1550 tot 1985. Vanaf die vroege tijd hebben nieuwkomers in Amsterdam de stad op cultureel, sociaal en economisch gebied verrijkt. In de 17de eeuw waren het voornamelijk Vlamingen, Walen, Franse Huguenoten, joden uit Portugal, Spanje, Midden-Europa en Rusland en Duitse zee- en ambachtslieden die naar Amsterdam trokken. Om economische redenen, om geloofsredenen, om politieke redenen of puur uit lijfsbehoud. Heden ten dage zijn in Amsterdam ruim 160 verschillende nationaliteiten te vinden, die zo'n 40% van de bevolking uitmaken. Mensen, die om zeer vergelijkbare redenen als in de 17de eeuw hun land verlieten en die nu mede de geschiedenis van de stad bepalen.

Verleden jaar besteedde het Amsterdams Historisch Museum aandacht aan de Turkse gemeenschap in Amsterdam in de tentoonstelling en manifestatie *Amsterdam d'aki Anatolou/Anatolië in Amsterdam*. Dit jaar was de Marokkaanse familie Rharib het middelpunt in de tentoonstelling *Ik heb een tante in Marokko*. Evenals bij *Anatolië in Amsterdam* werd gekozen voor een tentoonstelling, waaromheen verschillende manifestaties en vele evenementen plaatsvonden.

In opdracht van het Gemeentearchief Amsterdam legde fotograaf Kadir van Lohuizen gedurende een jaar het leven van een Marokkaans gezin uit Amsterdam vast. Hij fotografeerde hen thuis en tijdens hun reis naar familie in Marokko. De tentoonstelling *Ik heb een tante in Marokko* (de titel is ontleend aan een Nederlands kinderliedje) bestond voor een groot deel uit de reportage die Kadir van Lohuizen maakte, zo'n 70 foto's.

Op beeldschermen waren Marokkaanse stadgenoten te zien, die vertelden hoe zij aankijken tegen het leven in zowel een Nederlandse als een Marokkaanse cultuur. Bijvoorbeeld wat zij typisch Nederlands vinden en welke rol Marokko nog in hun leven speelt. Deze personen hadden ieder twee voorwerpen aan het museum uitgeleend om hun verhalen kracht bij te zetten. Die voorwerpen stonden bij de beeldschermen uitgesteld.

Aan Marokkaanse leerlingen van internationale schakelklassen in Amsterdam was gevraagd een kunstwerk te maken, dat de twee culturen waarin zij leven tot uitdrukking zou brengen. De materiaalkeuze was vrij, maar het moesten wel tweeluiken worden: een stuk Marokko en een stuk Amsterdam. De zeer gevarieerde en persoonlijke resultaten waren deels in de tentoonstelling en deels in de 'weeshuiskastjes' op de jongensbinnenplaats van het museum te zien.

Aparte aandacht kregen schilderwerken uit de jaren '50 van Marokkaanse kinderen in Casablanca, gemaakt onder leiding van de Nederlandse kunstenares Virginie Janssens. De kinderen kwamen uit de armste wijken en konden nauwelijks lezen of schrijven. Maar ze bleken een speciaal gevoel voor kleur en vorm te hebben. Janssens had de schilderwerken nagelaten aan de Stichting Al Farabi, die zich ten doel stelt Arabische cultuur onder de aandacht te brengen van het Nederlandse publiek.

De wethouder minderheden- en nieuwkomersbeleid, de heer J.H. van der Aa, verrichtte de opening van de tentoonstelling.

De tentoonstelling is mede mogelijk gemaakt door bijdragen van de Mondriaan Stichting, de NCDO - duurzame wereld, en door een bijdrage van fotovaklaboratorium De Verbeelding.

Samenstelling Marie-Thérèse Konsten

Vormgeving Jeroen de Vries

Evenementen zie pagina's 14, 32

AANWINST

Moskee en kerk, 1997

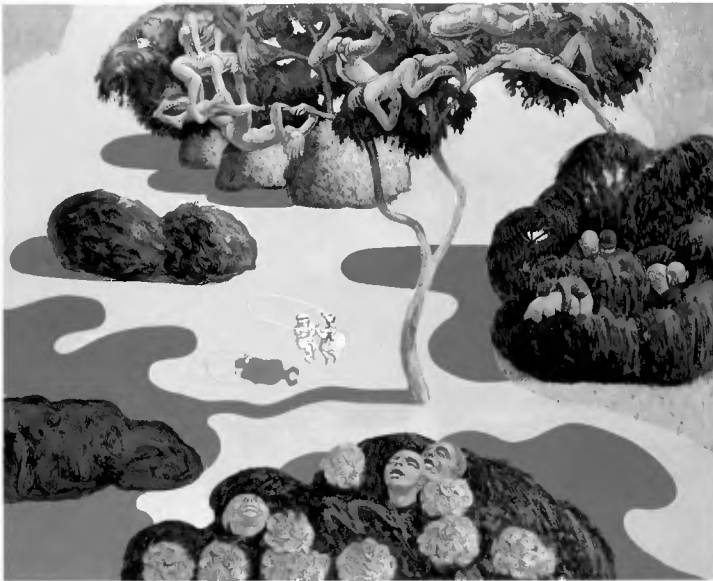
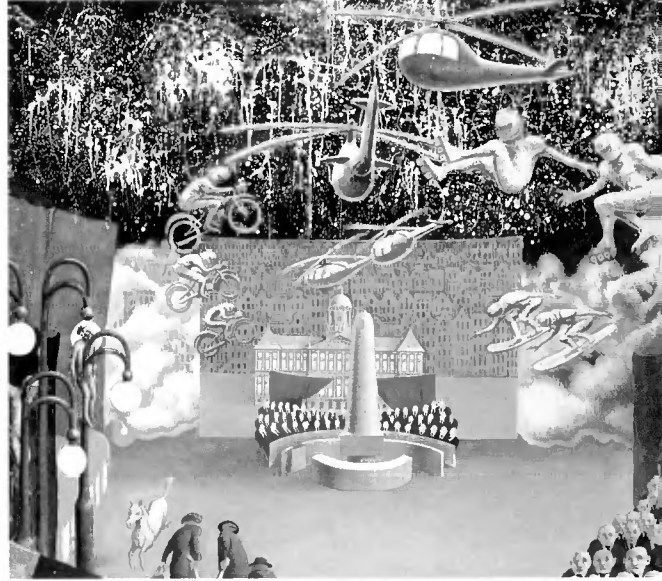
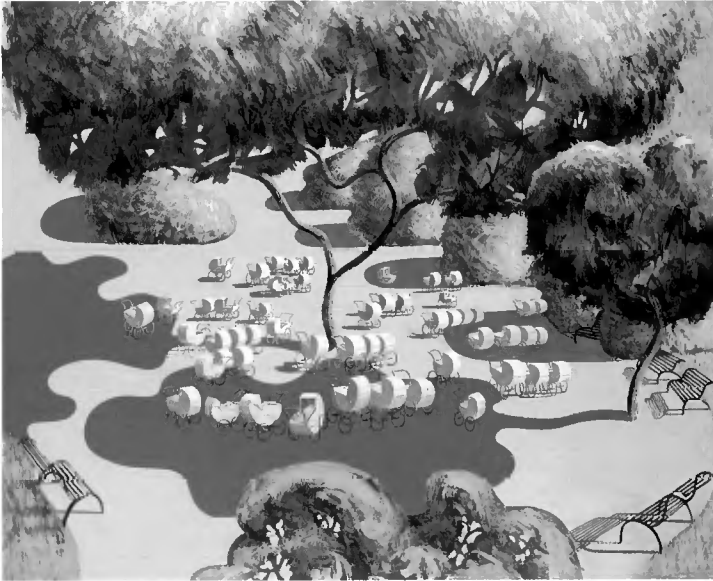
Khadija El Bouchaïbi

potlood en vetkrijt op papier

De maakster van dit werk, Khadija El Bouchaïbi, was in 1997 leerlinge van de Esprit Scholengroep. Zij woont sinds 1995 in Amsterdam. In het kader van de tentoonstelling maakten Marokkaanse leerlingen van internationale schakelklassen werkstukken waarin de twee culturen waarin zij leven tot uitdrukking kwamen.

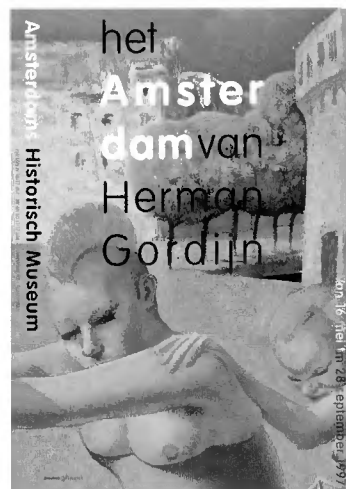
Deze tekening kreeg veel aandacht tijdens het groepsbezoek aan de tentoonstelling. Niet alleen omdat men het knap getekend vond, maar vooral omdat de tegenstelling moskee-kerk aanleiding gaf tot reacties en discussies: voor veel Marokkaanse Amsterdammers is het moeilijk te begrijpen hoe Nederlanders met hun geloof en hun kerken omgaan. Ze hebben de indruk dat de Nederlanders de prachtigste kerkgebouwen hebben, maar ze komen er zelden en lijken niet veel te geven om geloof.

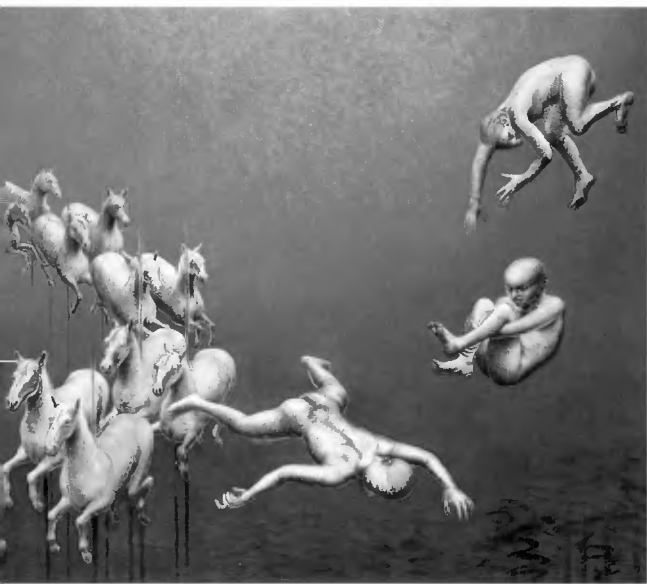

Vondelpark, Dam, Gracht, 1997
 Herman Gordijn (geb. 1932)

De hoofdstad als surrealistische vrijst Een lyrisch drieluik

Expositie van schilder Herman Gordijn De stad Amsterdam

NRC Handelsblad 3-7-'97

Het Amsterdam van Herman Gordijn

16 mei tot en met 28 september 1997

De stad Amsterdam is in de loop der eeuwen op veel verschillende manieren verbeeld. Voor een eigentijdse en een zeer persoonlijke visie op de stad heeft het Amsterdams Historisch Museum de schilder Herman Gordijn opdracht gegeven om 'zijn' Amsterdam te schilderen. Het resultaat van de opdracht is een groot drieluik van 3,20x6 meter, waarvan de drie delen *Vondelpark*, *Dam* en *Gracht* zijn getiteld. Maar daar liet Herman Gordijn het niet bij. Gegrepen door het onderwerp maakte hij nog elf schilderijen. Het zijn geen traditionele stadsgezichten, maar taferelen. De gebouwde omgeving van de stad Amsterdam is het decor waarin door de schilder in scène gezette voorstellingen spelen. Realistische beelden mengen zich met herinneringen of fantasieën. Een stoet naakte vrouwen en travestieten loopt langs de Schreierstoren, kermispaarden galopperen over de Dam en door de Leidsestraat beweegt een rij geslachte varkens.

Annemarie Grewel, gemeenteraadslid en lid van de Eerste Kamer opende de tentoonstelling. 'Het Amsterdams Historisch Museum', zei ze in haar toespraak, 'speelt een buitengewoon belangrijke rol in de visie op verleden en toekomst van onze stad. Door de tentoonstellingen, door het lesmateriaal dat erbij zit en door opdrachten, zoals deze aan Herman Gordijn.' Over Gordijns werk merkte ze op: 'De verbeelding, de sfeer, alles deugt, een eigen handtekening zoals maar weinig kunstenaars in de wereld hebben. En als het dan toch over deze tentoonstelling gaat, over Amsterdam, dan is het weer zo mooi en zo treffend, dat je ontroerd wordt. Het is Amsterdam, ook al is het een fantasie op Amsterdam, of een collage van gevoelens over Amsterdam. Het klopt en het klopt niet, het bruist. Je kunt er niet omheen dat het Amsterdam is, en tegelijkertijd maakt het dat je dubbel van de stad gaat houden.' *

In de tentoonstelling was tevens vroeger werk van Gordijn te zien, zoals de portretten van zijn geliefde modellen, onder wie Lida Polak en het staatsieportret dat hij in 1982 voor de Raad van State maakte van koningin Beatrix.

Samenstelling Herman Gordijn en Annemarie de Wildt

Vormgeving Lily Hermans

Grafische vormgeving Pieter Roozen

Publicatie zie pagina 16

Evenementen zie pagina's 14, 33

* Annemarie Grewel is op 27 februari 1998 overleden. Wij zullen haar inzet en haar warme belangstelling voor Amsterdam en ons museum blijven herinneren.

Spelen, leren en werken in de Gouden Eeuw Het leven volgens Jan Luyken (1649-1712)

26 september 1997 tot en met 4 januari 1998

De tentoonstelling *Spelen, leren en werken in de Gouden Eeuw* bood liefhebbers van 17de-eeuwse teken- en prentkunst de bijzondere gelegenheid kennis te maken met een groot en belangrijk deel van het werk van Jan Luyken (1649-1712). Uniek, want deze werken op papier zijn zeer gevoelig voor daglicht, zodat ze niet vaak, en dan voor korte tijd, worden tentoongesteld. Luyken illustreerde vele boeken, zelf schreef en illustreerde hij er elf. Zijn onderwerpen haalde hij uit het dagelijkse leven. Hierdoor leveren de tekeningen en prenten een onschatbare bron van informatie.

De presentatie was tevens dé familietentoonstelling bij uitstek. Kinderen en volwassenen konden op een speelse manier kennis maken met het dagelijkse leven in de 17de eeuw. Wat was er anders dan nu en wat is nog hetzelfde? De tekeningen en prenten waren gerangschikt rond thema's als baby- en peutertijd, naar school gaan, het leren van een vak en ook ziekte en dood ontbraken niet. Daarnaast was er vanzelfsprekend aandacht voor de beroepen, die Luyken zo nauwkeurig in beeld bracht: de wolbereider, de orloosmaker, de bleeker en nog vele andere.

De vlieger

Jan Luyken (1649-1712)

Speels kennismaken met de zeventiende eeuw

Nederlands Dagblad 11-10-'97

Een feestelijke opening
Foto: Hans Samsom

De schilder
Jan Luyken (1649-1712)

Bij ieder thema konden bezoekers zelf aan de slag. Met bijvoorbeeld de mysterieuze 'hands-on' objecten, zoals sprekend gereedschap en met de 17de-eeuwse voorwerpen die na een druk op de knop veranderden in een hedendaagse variant. Voornamelijk bedoeld voor kinderen, bleken ook vele volwassenen zich met deze actieve onderdelen uitstekend te vermaken. Jong en oud wilden na gedane arbeid in de tentoonstelling maar al te graag de opgedane kennis toetsen in een computerquiz. Het resultaat van deze inspanningen rolde in de vorm van een 'Jan Luyken-certificaat' uit de printer. Hiermee kon een geschenkje in de museumwinkel worden opgehaald.

De tentoonstelling kwam tot stand mede dankzij bijdragen van 3-Angle Software & Services B.V., Amstelveen; B.V. Vecht Metaal, Amsterdam, Jos Jonkergouw, edelsmid en juwelier, Amsterdam. Samenstelling Donna Barnes, gastconservator en verbonden aan de Hofstra University, Hempstead, N.Y., USA en de Educatieve Afdeling van het museum

Vormgeving tentoonstelling Marina Dogmanovic

Grafische vormgeving publiciteitsmateriaal Ontwerpforum

Publicatie zie pagina 16

Evenementen zie pagina's 14, 33

De Amsterdamse westelijke tuinsteden Een nieuwe toekomst voor een historisch plan

27 juni tot en met 24 augustus 1997

De westelijke tuinsteden van Amsterdam: Slotermeer, Geuzenveld, Slotervaart, Overtoomse Veld, Bos en Lommer en Osdorp, zijn voortgekomen uit het Algemeen Uitbreidings Plan (het AUP), een stadsuitbreidingsplan, dat in 1935 werd gepresenteerd. Architect en stedenbouwkundige Cornelis van Eesteren was de verantwoordelijke ontwerper. De realisatie ervan vond grotendeels na de Tweede Wereldoorlog plaats, vanaf 1951, toen de schrijnende woningnood een snelle bouw van 50.000 woningen noodzakelijk maakte. Het AUP staat internationaal bekend als een goed voorbeeld van moderne stedenbouw, waarbij de bewoner moest beschikken over licht, lucht en ruimte. Inmiddels zijn de tuinsteden toe aan vernieuwing en liggen er nieuwe voorstellen voor stadsvernieuwing in deze gebieden klaar. In de tentoonstelling was te zien welke oplossingen de architecten hiervoor hadden bedacht, zonder het concept 'tuinstad' aan te tasten.

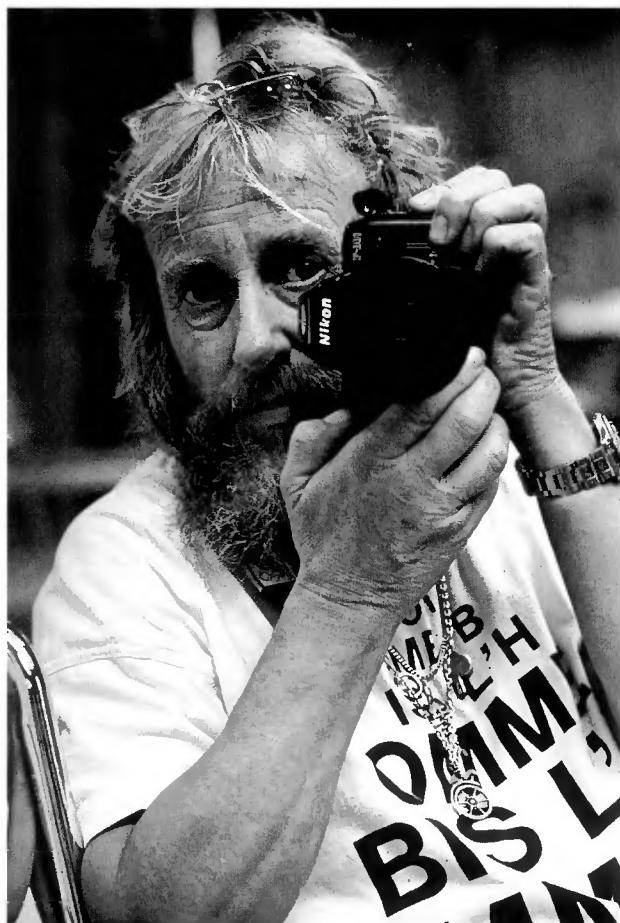
Al eerder, in 1985, was in ons museum een tentoonstelling over dit beroemde uitbreidingsplan te zien. De Universitat Politècnica de Catalunya in Barcelona verzocht enkele jaren geleden deze tentoonstelling over te mogen nemen. Dat was niet mogelijk, want tentoonstellingen worden nooit 'bewaard'. Omdat de belangstelling voor het onderwerp, niet alleen in Spanje maar ook in Italië groot was, werd een nieuw concept bedacht, voor een 'reizende' tentoonstelling. De 62 panelen, met de foto's, het originele kaartmateriaal, de tekeningen en de maquettes reisden eerst naar de Biennale voor Stedenbouw en Architectuur in Rome. Daarna ging de tentoonstelling naar Barcelona, waar de opening op 22 september 1997 in de Universitat Politècnica de Catalunya plaatsvond, in aanwezigheid van de Nederlandse consul. Na Barcelona deed de tentoonstelling in Spanje onder meer Madrid en Girona aan. In 1998 zal de expositie in Italië reizen.

De realisatie van de tentoonstelling was mogelijk dankzij de financiële bijdragen van de volgende gemeentelijke instellingen: Hoofdafdeling Stedelijke Ontwikkeling, Afdeling Cultuur van de Dienst SEC, Afdeling Voorlichting en Externe Betrekkingen, Afdeling Economische Zaken en de Dienst Ruimtelijke Ordening. Voorts werden bijdragen ontvangen van het Stimuleringsfonds voor Architectuur, de Amsterdamse Raad voor de Stadsontwikkeling, Van Eesteren-Fluck & Van Lohuizen Stichting, AMPRO (Stichting Amsterdam Promotions), de provincie Noord-Holland, de Amsterdamse Federatie Woningbouwcorporaties en het Prins Bernhard Fonds.

*Samenstelling Helma Hellinga, sociologe, in samenwerking met vormgever Jeroen de Vries
Coördinatie Amsterdamse Raad voor de Stadsontwikkeling en Amsterdams Historisch Museum
Evenementen zie pagina's 14, 34*

Tentoonstelling in Barcelona, 1997
Foto's: Piet van Dijk

Meeslepende expositie Van der Elsken Het grote theater van menselijkheid

Utrechts Nieuwsblad, 21-11-'97

LEVE IK

Amsterdams Historisch Museum

films en foto's van Ed van der Elsken

Leve ik

Foto's en films van Ed van der Elsken

21 november 1997 tot en met 4 januari 1998

'Ik ben een temperament, dat niet vantevoren kan uitleggen wat hij zal gaan doen. Ik ben een action-jongen, net zoals Karel Appel een action-painter is.'
Noordhollands Dagblad, 1971

Het Amsterdams Historisch Museum besteedt regelmatig aandacht aan het werk van Amsterdamse fotografen en fotografen die een band met Amsterdam hebben. In dit kader bracht het museum een tentoonstelling over het leven en werk van filmer en fotograaf Ed van der Elsken (1925-1990). Voor het eerst werden zijn foto's in duidelijke relatie tot zijn films getoond, want de fotografie en de films van Van der Elsken hebben veel met elkaar te maken. Zijn fotoboeken hebben een sterk filmisch karakter en zijn films lijken door de onconventionele montage vaak op een fotoboek.

In de tentoonstelling stond de mens Ed van der Elsken centraal. 'Een ideaaltipe van een kunstenaar' vond filmer Jan Vrijman hem, 'als het woord humanisme niet zo'n zoetsappige klank had gekregen, zou ik hem een hartstochtelijk humanist willen noemen' (citaat uit 1991). De foto's, films en citaten van Ed van der Elsken waren gegroepeerd rond belangrijke thema's uit zijn werk en belangrijke episoden uit zijn leven: kunst, Amsterdam, Parijs, gezin, reizen, cultuur en natuur.

De tentoonstelling was het resultaat van samenwerking met het Nederlands Fotoarchief en het Nederlands Filmmuseum. De presentatie was eerder in iets andere vorm in het Institut Néerlandais te Parijs te zien.

De realisatie was mogelijk mede dankzij bijdragen van Stichting De Gijselaar-Hintzenfonds, Mondriaan Stichting, Institut Néerlandais te Parijs, NOB Hilversum, Print-It Advies BV, Hilversum en Citroën Nederland, Amsterdam.

*Samenstelling Anneke van der Elsken-Hilhorst, Jeroen de Vries en Bas Vroege
Vormgeving Jeroen de Vries*

Publicatie zie pagina 16

Evenementen zie pagina 34

EVENEMENTEN

Speciale evenementen, gericht op het onderwerp van de tentoonstelling, kunnen de aantrekkelijkheid van het gebodene verhogen en de drempel voor museumbezoek verlagen. Het evenementenprogramma is de laatste paar jaren dan ook geïntensiveerd. Drie maal per jaar wordt door de Educatieve Afdeling van het museum een evenementen- en tentoonstellings-overzicht uitgegeven. De waardering voor en het gebruik van deze AHM-agenda zijn in 1997 door bureau Motivaction onderzocht. Het resultaat van dit onderzoek is zonder meer positief te noemen. De agenda heeft als rapportcijfer een dikke zeven gekregen. De evenementen die het museum organiseert blijken de agenda-ontvangers goed aan te spreken. In het rapport van het onderzoek worden tevens aanbevelingen gedaan tot verbetering, die zoveel mogelijk zullen worden uitgewerkt.

Veel van de evenementen in het jaar 1997 zijn goed bezocht. Het aanbod was zeer gevarieerd: er waren activiteiten voor kinderen, voor grote groepen, voor families, voor geschiedenis- en kunstliefhebbers. Een paar voorbeelden staan hieronder vermeld. Een volledig overzicht van evenementen is in de Bijlagen te vinden, pagina's 32 tot en met 35.

Aardewerk beschilderen op
Marokkaanse wijze
Foto: Anneke van de Kieft

Het bezoek aan de *Hamman* in de Spaarndammerbuurt was alleen toegankelijk voor vrouwen. Op zondag 11 mei, het was moederdag, meldde zich een grote groep in de sfeervolle ontvangstkamer van het badhuis. Veel van oorsprong Nederlandse vrouwen, die nieuwsgierig gemaakt door de tentoonstelling *Ik heb een tante in Marokko* wel eens een *Hamman* van binnen wilden zien. Na een kopje muntthee te hebben genoten kon gekozen worden uit het aanbod van het badhuis, zoals modderbaden, massage of een henna-behandeling voor het lichaam, waar de huid een prachtige teint van krijgt.

'*Matros*' in Rusland was een lezing door historisch-taalkundige Els Ruijsendaal op 9 april over de invloed van de Nederlandse taal op het Russisch. Die invloed beperkt zich voornamelijk tot zee- en scheepstermen. Veel van deze Nederlandse termen stammen nog uit de tijd van Peter de Grote. Woorden als breekwergast, waterpas, brandspuit, kombuis, lijzeilspier, voordewind en ook het woord gulf werden in de Russische taal opgenomen.

Vind je Amsterdam mooi of lelijk of bijzonder? Kinderen creëerden gedurende twee middagen in augustus hun *persoonlijke stadsgezicht*, in navolging van Herman Gordijn. Een rondleiding langs de stadsgezichten in de permanente opstelling en de stadsgezichten van Herman Gordijn diende als inspiratiebron. Op een locatie vlakbij het museum vervaardigden de kinderen een eerste schets. De jonge schilders werden begeleid door twee kunstenaars/docenten.

Op de fiets door de Tuinsteden
Foto: Gusta Reichwein

In samenwerking met Archivisie werden twee keer fietstochten door de naoorlogse *tuinsteden* georganiseerd. Het weer was prachtig en de gids en de deelnemers razend enthousiast. Vanaf Station Sloterdijk werd de architectuur in de tuinsteden vanaf de vroege jaren '50 tot de nieuwste projecten gevolgd.

Het *Kinderdiner* in museumrestaurant David en Goliath was volkomen volgeboekt. Kinderen van 8 tot en met 12 jaar konden een heus 3-gangen diner koken en hun eigen gasten bedienen. De middag begon voor de koks met een rondleiding in de tentoonstelling over Jan Luyken. Daarna moest er worden gekookt in de professionele keuken van het restaurant onder leiding van medewerkers van het Kinderkookkafé. Om 18.00 uur ving het diner aan en konden alle genodigde moeders, vaders, oma's en opa's kennis nemen van de culinaire talenten van hun kroost.

In *zwembadpas door de Jordaan*, zoals Kees Bakels dat deed en ook Peter Paul de Baar, de gids tijdens deze wandeling. Hij voerde de deelnemers langs de wereld van de Amsterdamse schrijver Theo Thijssen. Vanaf het Amsterdams Historisch Museum, via de Reestraat naar de plaats waar Kees wel twee, drie kussen ontving van zijn aanbeden Rosa Overbeek. Toen op naar het beeldje van meester Thijssen op de Lindengracht. De wandeling eindigde in het Theo Thijssen Museum, Eerste Leliedwarsstraat 16.

De kuiper aan het werk
Foto: Anneke van de Kieft

Een drukte van belang was het in het museum tijdens de *Wetenschapsdag 1997*. Er waren activiteiten voor het hele gezin. Jos van Hest vertelde het spannende verhaal van David en Goliath en legde uit hoe de grote beelden in het museum terecht zijn gekomen. Na afloop toonde hij waarom Goliath alleen 'nee' kan zeggen. Volwassenen konden een korte dia-lesing over het werk van Jan Luyken bijwonen. Kinderen tussen 6 en 12 jaar namen deel aan het 'pretlab', waar zij bijvoorbeeld supersop of een leugenpieper maakten. Gedurende de hele middag waren er demonstraties van twee oude ambachten: de kuiper en de touwslager.

Het onderwerp van de traditionele lezingenserie van het Genootschap Amstelodamum in samenwerking met het Amsterdams Historisch Museum 'Godshuizen in de openbare ruimte van de stad' sprak veel mensen aan. Alle vier de lezingen, die op de filmzolder van het museum werden gehouden, zijn goed bezocht. Aan gereformeerde en katholieke kerkgebouwen en aan synagogen in Amsterdam werd aandacht besteed. Interessant was met name de lezing door dr. Flip Lindo van het Instituut voor Migratie en Etnische Studies, over islamitische gebedshuizen in Amsterdam.

AANWINST
Ringlijnspeel, 1997
Theo van den Boogaard
(geb. 1949)
papieren bordspel op
posterformaat

De ringlijn is de metrolijn die van de Isolatorweg via Amsterdam RAI tot het eindstation van de Geinlijn loopt. Striptekenaar Theo van den Boogaard ontwierp en tekende het Ringlijnspeel in opdracht van het Gemeente Vervoer Bedrijf. Het is in grote oplage gedrukt en werd gratis uitgedeeld tijdens de opening van de Ringlijn in mei 1997.

HET RINGLIJNSPEEL

1 VAN DER MADEWEG
34 Ochttrouw staat u nog even te slakken door, maar u wilt geen retributie aan uw mederijder. Ga terug naar 20.

2 OVERAMSTEL
33 U slaat op voor watlooch en duikt erin.

3 RAI
32 Het rijk, zo is 'Aankomstland' 'Wanneer' is de Heil en 'Woor'! Ga door naar 36.

4 ZUID-WTC
31 Tijdens de rit heeft u zich goed opgesteld voor de verplaatsing. Ga door naar 35.

3 ISOLATORWEG
35 De abonnementshouder, onze absolute favoriet. Ga door naar 10.

36
36

38 DUIVENDRECHT
38 Ook u neemt graag de stakken door, maar doet zijn daar met een geduld. U is een doer-oor.

60
59
57
58

61 REIGERSBOS
61 U heeft betaald voor een plaats, maar u bent er niet. Ga terug naar 35.

62
62

60 HOLENDRECHT
56 Multitasken is verboden. Ga terug naar 49.

63
53
55

63
63

62 GEIN
62 Hetzelfde, u hebt gewonnen, en u brengt zich in het kleine geschied van de Amsterdamsche. Ga door naar 35.

64
64

60 BULLEWIJK
52 Uw collega is nu ook beland tot het doornaar vervoer. U begint, hem bij de afkiesverschijnselen. Ga door naar 37.

53
55

64
64

63
63

62 BIJLMER
52 PSSST! Ga door naar 37.

51
50

64
64

63
63

62
62

61
61

60
60

59
59

58
58

57
57

56
56

55
55

54
54

53
53

52
52

51
51

50
50

49
49

48
48

47
47

46
46

45
45

44
44

43
43

42
42

41
41

40
40

39
39

38
38

37
37

36
36

35
35

34
34

33
33

32
32

31
31

30
30

29
29

28
28

27
27

26
26

25
25

24
24

23
23

22
22

21
21

20
20

19
19

18
18

17
17

16
16

15
15

14
14

13
13

12
12

11
11

10
10

9 DE VLIJTLAAN
Ook u ziet onze stations graag schouwen. Ga door naar 22.

8
8

7
7

6
6

5
5

4
4

3
3

2
2

1
1

13
13

14
14

15
15

16
16

17
17

18
18

19
19

20
20

21
21

22
22

23
23

24
24

25
25

26
26

27
27

28
28

29
29

30
30

31
31

32
32

33
33

34
34

35
35

36
36

37
37

38
38

39
39

40
40

41
41

42
42

43
43

44
44

45
45

46
46

47
47

48
48

49
49

50
50

51
51

52
52

53
53

54
54

55
55

56
56

57
57

58
58

59
59

60
60

61
61

62
62

63
63

64
64

65
65

66
66

67
67

68
68

69
69

70
70

71
71

72
72

73
73

74
74

75
75

76
76

77
77

78
78

79
79

80
80

81
81

82
82

83
83

84
84

85
85

86
86

87
87

88
88

89
89

90
90

91
91

92
92

93
93

94
94

95
95

96
96

97
97

98
98

99
99

100
100

PUBLICATIES IN HET KADER VAN TENTOONSTELLINGEN

Renée Kistemaker, Natalja Kopaneva, Annemiek Overbeek (red.), *Peter de Grote en Holland. Culturele en wetenschappelijke betrekkingen tussen Rusland en Nederland ten tijde van tsaar Peter de Grote*. Uitgeverij Thoth Bussum/Amsterdams Historisch Museum (1996)

De uitgave is tot stand gekomen met financiële steun van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en het Prins Bernhard Fonds. Voorts zijn bijdragen ontvangen van de Stichting Charema, Fonds voor Geschiedenis en Kunst, van het Fonds Directie der Oostersche Handel en Reederijen en van het Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds.

~

Jozien Driessen, *Peter de Grote en zijn Amsterdamse vrienden*, Kosmos Z & K Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 1996. Uitgave in samenwerking met het Amsterdams Historisch Museum

~

Educatief affiche Peter de Grote en Holland, Amsterdams Historisch Museum, 1996. Uitgave in samenwerking met Bureau CROSS (onderwijs-samenwerking met Centraal- en Oost-Europa)

~

Hans Sizoo en Annemarie de Wildt, *Het Amsterdam van Herman Gordijn*. Met een woord vooraf van Benno Premsela. Becht, Haarlem (1997)

De uitgave kwam tot stand met steun van het Bouwfonds/Cultuurfonds

~

Spelen, Leren en Werken in de Gouden Eeuw. Het leven volgens Jan Luyken (1649-1712). Brochure bij de gelijknamige tentoonstelling. Tekst: Donna Barnes, vertaling: Susan Janssen. Amsterdams Historisch Museum, 1997

~

Ed van der Elsken. Leve ik! Samenstelling Bas Vroege, Anneke van der Elsken-Hilhorst, Flip Bool. Paradox, 1997

Essays van verschillende auteurs met foto's en filmstills van Van der Elsken. Tevens is een filmografie opgenomen.

~

Ed van der Elsken. Leve ik! / Long live me! Videoband in Nederlandse en Engelse versie. Bestaande uit een introductie, een compilatie van zijn films en een documentaire over Van der Elsken. Uitgave van Stichting Arcana (Groningen), 1997

OVERIGE PUBLICATIES DOOR MEDEWERKERS

Jaap Boonstra e.a., 'Gebeizte Maserfurniere auf historischen Möbeln/Satined Burl Veneer on Historic Furniture', in: *Lacke des Barock und Rokoko/Baroque and Rococo Lacquers*, München, 1997, pp. 197-296

~

Petra van den Born, 'Eerst denken dan doen! Voorbereidingen voor een Internet presentatie van het Amsterdams Historisch Museum', in: *Nieuwe media in musea*. Deel II Publiceren op Internet. Ervaringen van Museummedewerkers, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag, 1997, pp. 13-19

~

Renée Kistemaker, 'Ein stadthistorisches Museum und die Stadtbezirke'; Annemarie de Wildt, 'Landschaft der Lebensgeschichten: Da Costastraat 123'; Frans Oehlen, 'Mensen over de vloer. Das begleitprogramm zur Ausstellung', in: *Ein Haus in Europa*. Amsterdam, Berlin, Budapest. Band 2. Stadtkultur im Museum, Leverkusen, 1997 [1996], pp. 14-17, 33-41, 42-47

~

Renée Kistemaker, 'Amsterdam's Municipal Control of Food Supplies', in: *Rome * Amsterdam. Two Growing Cities in Seventeenth-Century Europe*, Amsterdam University Press, 1997, pp. 221-234

~

The Golden Age of Dutch Art. Seventeenth Century Paintings from the Rijksmuseum and Australian Collections, Art Gallery of Western Australia (Perth), 1997. Tentoonstellingscatalogus. Auteur: Norbert Middelkoop, conservator schilderijen, prenten en tekeningen Amsterdams Historisch Museum

AANWINST**De gasfabriek van de Imperial Continental Gas Association, circa 1840-1850**

Jacobus Pelgrom (1811-1861)
olieverf op doek

De fabriek was in 1829 gebouwd door de Amsterdamsche Pijp-Gaz Compagnie (APGC), ter vervanging van de kleinere fabriek achter de Hoogduitse Schouwburg in de Amstelstraat. De fabriek stookte gas uit raapolie en uit hars voor verlichtingsdoeleinden. Grote klanten waren de Hoogduitse Schouwburg, de Tekenenacademie en de Stadsdrukkerij. Samen waren zij goed voor een derde van de gasafname. Het gas uit raapolie was lichtsterk, schoon, maar duur. Tegenvallende inkomsten en oplopende kosten leidde in 1834 tot overname door de Engelse Imperial Continental Gas Association (ICGA). De nieuwe eigenaar ging al spoedig over op het gebruik van steenkool, en was zo in staat veel goedkoper te produceren. Toch bracht onvrede over de prijs van het gas suikerfabrikant de Bruijn er toe een tweede gasfabriek te bouwen. Deze 'Hollandsche Gasfabriek' verrees aan de Weteringschans en begon in 1847 met de productie. Het museum bezit een schilderij waarop de bouw van deze fabriek in 1846 is te zien. In 1883 kwam de hele gasvoorziening in handen van de ICGA, wat de spotnaam 'Ik Commandeer Geheel Amsterdam' tot gevolg had. De gemeente nam in 1897 de gasvoorziening over en bouwde een gasfabriek aan de Haarlemmerweg. De fabriek 'aan de Schans' werd in 1887 gesloopt. Het schilderij is waarschijnlijk vervaardigd in opdracht van het moederbedrijf in Londen - daar kwam het doek in 1997 op een veiling boven water. Het complex is door de schilder veel majestueuzer afgebeeld dan het in werkelijkheid was. Een vergelijkbare afbeelding op het briefpapier van de gasfabriek van omstreeks 1840 geeft dezelfde overdreven indruk. Het landschap daarentegen is zeer waarheidsgetrouw. Kaarten uit deze tijd laten zien hoe leeg het landschap buiten de singelgrachten was. Vanaf een hoog punt en bij helder weer was het zeker ook mogelijk de Sint-Bavo in Haarlem te zien, zoals op het schilderij van Pelgrom.

~
Norbert Middelkoop, 'G.B. Salm & A. Salm GBzn, architecten voor een nieuwe tijd', in: J. Kuyt, N. Middelkoop en A. van der Woud, *Bouwmeesters van Amsterdam. G.B. Salm & A. Salm GBzn*, Gemeentearchief Amsterdam/Uitgeverij 010, Rotterdam, 1997, pp. 14-33

~
Norbert Middelkoop, 'Panorama's op papier. Twee prijsvraagontwerpen van G.B. Salm en A. Salm GBzn', in: *De Sluitsteen. Jaarboek 1997*, pp. 70-80

~
Norbert Middelkoop, 'De bouwkunst van vader en zoom Salm. Een nieuwe kijk op oude bekenden', in: *Ons Amsterdam*, jrg. 49, 1997, pp. 226-231

~
Frans Oehlen, 'Ueber die Entwicklung eines multiculturellen Konzepts im Historischen Museum von Amsterdam' en

Marie-Thérèse Konsten, 'Amsterdam'daki Anadolu-Anatolien in Amsterdam. Türken im Historischen Museum Amsterdam', in: *Museumsblatt. Mitteilungen aus dem Museumwesen Baden-Württembergs*, Heft 21, april 1997, pp. 22-25 en pp. 26-28

Naar aanleiding van hun lezingen tijdens het symposium *Begegnung mit dem Fremden - Erfahrungen, Ergebnisse und Perspektiven interkultureller Museumspädagogik in Baden-Württemberg*

~
Gusta Reichwein, 'Museum Willet-Holthuysen 100 jaar', in: *Historisch Tijdschrift Holland*, jrg. 29, nr 4/5 'Vermaak in Holland', 1997, pp. 326-333

~
Arja van Veldhuizen, 'Learning from objects' modified in Dutch, in: *ICOM Education 16 'Museums and the Community'*, ICOM-CECA, 1997, pp. 58-60

~
Hubert Vreeken, 'De buitenplaats 'Ionica' aan de Amstel', in: *Maandblad Amstelodamum*, jrg. 84, nr 4 (1997), pp. 161-171

LEZINGEN DOOR MEDEWERKERS

Met het beleid van het Amsterdams Historisch Museum als voorbeeld gaf medewerkster Arja van Veldhuizen een aantal verschillende lezingen over multicultureel museumbeleid. Zoals op 4 februari 1997 voor studenten Kunst & Kunstbeleid aan de Universiteit Groningen en op 16 mei voor de jaarvergadering van ICOM-Nederland (ICOM = International Council of Museums). Tevens was zij uitgenodigd deel te nemen aan de ICOM-CECA annual conference in Rio de Janeiro, Brazilië. Deze internationale museumconferentie had als thema: evaluation of museum education and cultural action; theory and practice. Zij leidde daar een Study Group en een Working Group.

~

In 1996 werden op verzoek van de Nederlandse Museum Vereniging Hongaarse museum-professionals ontvangen in ons museum. Zij werden toen door het hoofd Marketing en PR, Vincent van de Ven, onthaald op een lezing en een workshop over public relations en marketing in Nederlandse musea en in het Amsterdams Historisch Museum in het bijzonder.

In april 1997 was Boedapest het toneel voor een symposium. Een delegatie van acht Nederlandse museummedewerkers, onder wie van ons museum Marketing en PR-medewerkster Inge Scheijde, verzorgde in de Hongaarse hoofdstad een week lang lezingen en workshops voor medewerkers van de gezamenlijke Hongaarse musea.

~

Conservator Lodewijk Wagenaar was in 1997 actief op zijn terrein: de 'Verenigde Oostindische Compagnie'. Hij gaf verschillende lezingen, waarvan hier een selectie: tijdens een symposium ter gelegenheid van de herdenking van de expeditie van *De Vlaming* in 1697 gaf hij op 14 januari de lezing 'Destination Batavia' in het Maritime Museum of Western Australia, Fremantle. 'Peter de Grote en de VOC' waren op 1 maart onderwerp in de Nieuwe Kerk te Amsterdam tijdens een lezingenserie over Peter de Grote en Catherina de Grote. Op 27 september hield hij een rede bij de presentatie van het derde deel in de Haafner-reeks van de Linschoten-Vereeniging met als aanstekelijke titel 'Verliefd in India'. De presentatie vond plaats in het Maritiem Museum, Rotterdam. Museum Beeckestijn te Velsen was op 12 oktober het decor voor 'Vogelnestjes uit Colombo. Hoe rareitien naar Nederland kwamen in de 18de eeuw'. Sri Lanka ten slotte, is interessant onderzoeksterrein wat de VOC betreft. Wagenaar was daar één van de docenten tijdens een cursus en een seminar, beide in verband met het Galle Harbour Project, zie hierover pagina 31

EDUCATIE EN PUBLIEKSINFORMATIE

Interactieve presentaties

De afgelopen jaren is het museum zich sterker gaan richten op het realiseren van aansprekende interactieve presentaties. Dit past binnen de beleidslijn de presentatie aantrekkelijk te maken voor een jong publiek en voor families.

Als onderdeel van de tentoonstelling *Peter de Grote en Holland* konden de bezoekers op elf plaatsen zelf aan de slag met proeven en experimenten. Bij de reisapotheek van Peter de Grote vernam de bezoeker, door een potje of een flesje op te tillen, welk medicijn er in zat en waarvoor het werd gebruikt. Geëxperimenteerd werd er met een luchtpomp, een draaibank en een toverlantaarn. Gegevens over de schildcrijen die de tsaar in Holland kocht, waren te vinden in een computerprogramma. En met een pantograaf kon een portret van Peter de Grote worden gekopieerd. Speciaal voor kinderen was er een begeleidend boekje, het *Peter Spoor*, met een route langs deze spannende doe-plekken.

De familietentoonstelling *Spelen, leren en werken in de Gouden Eeuw* trok veel bezoekers van alle leeftijden. Door jong en oud werd volop deelgenomen aan de uitnodigende spellen die in de tentoonstelling waren geïntegreerd. Bij deze tentoonstelling is door bureau Motivaction een kwantitatief publieksonderzoek gedaan door middel van interviews en tevens een kwalitatief onderzoek door middel van observatie. Het gebruik van en de waardering voor met name de interactieve gedeelten waren doel van deze onderzoeken. De tentoonstelling werd zeer goed beoordeeld, met een gemiddeld cijfer van 7,8. Jong en oud gaven aan zich prima te hebben vermaakt. De computerquiz was veruit het best gewaardeerde onderdeel van het interactieve spoor en wat de kinderen betrof stonden ook de kleurplaten hoog op de lijst.

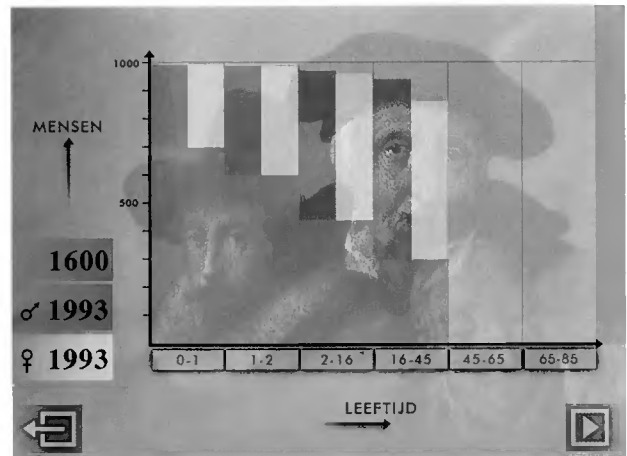
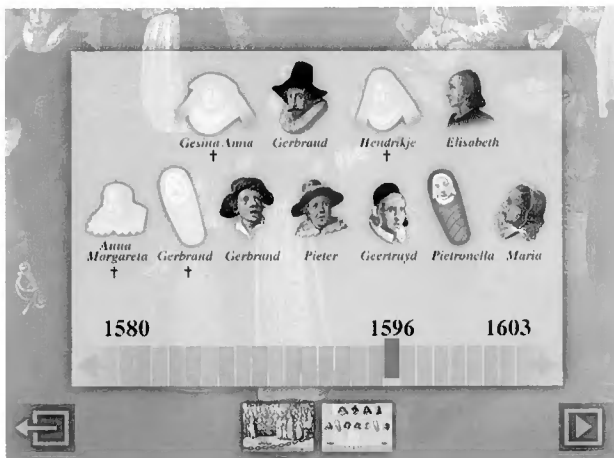

Een jaar computerpresentatie op zaal

De *Jaarlijkse ommegang der leprozen op Koppertjesmaandag* is een interessant schilderij. Adriaen van Nieulandt beeldde een jaarlijks terugkerende gebeurtenis af, die in 1633 toen hij het schilderij vervaardigde, niet meer plaatsvond. In Amsterdam kwamen op Koppertjesmaandag, een algemene feestdag op de maandag na Driekoningen, de leprozen in optocht de stad in. Er werd dan voor hun onderhoud gecollecteerd. Zij kregen op die dag tevens een maaltijd in onder meer het Burgerweeshuis aangeboden. In 1604 werd de optocht van de leprozen door het stadsbestuur afgeschaft. *Koppertjesmaandag* is een groot schilderij (ruim drie meter breed), waar veel meer op te zien is dan alleen die optocht van de leprozen. Het geeft een beeld van Amsterdam omstreeks het jaar 1600 op de, ook toen, drukste plek in de stad: de Dam.

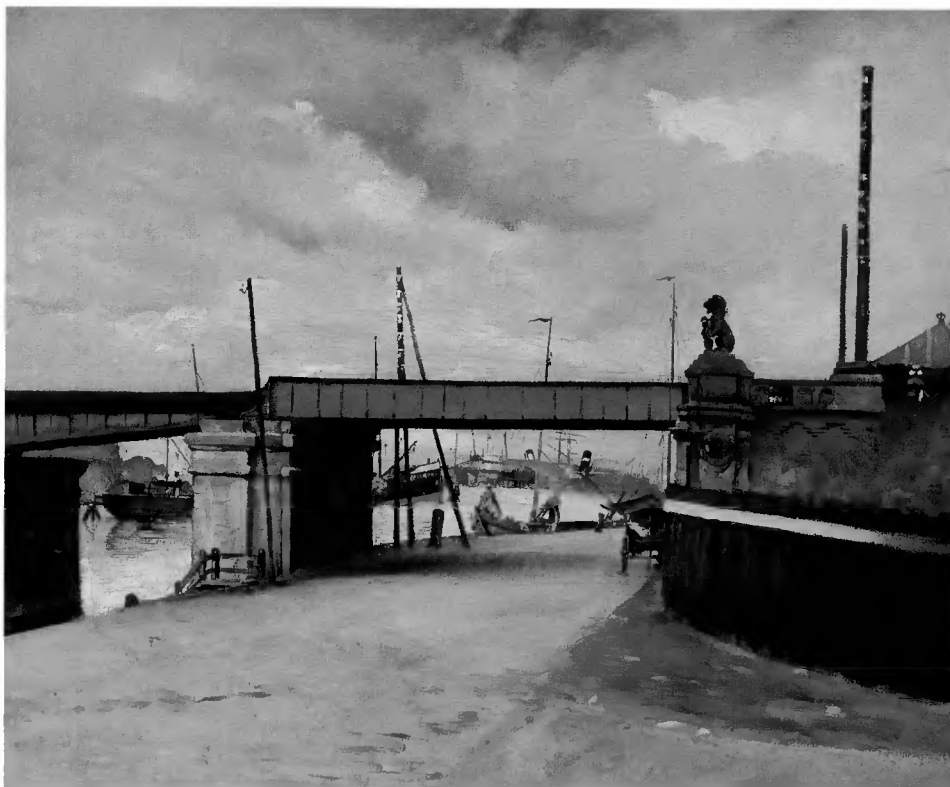
Op zaal 6, waar het schilderij hangt, staat nu sinds ruim een jaar een interactieve presentatie over Amsterdam omstreeks 1600 met als uitgangspunt het schilderij van Van Nieulandt. Aan de hand van vragen die op de monitor worden gesteld, duikt de bezoeker vanuit het heden in het verleden. Er werd tijdens dat jaar goed gebruik gemaakt van het programma: 16.185 keer is de computer geraadpleegd, meestal door meer bezoekers tegelijk. Het programma werd intensief gebruikt. De onderwerpen *kunst*, *gezondheid* en *onderwijs* scoorden het hoogst. Opvallend is dat de Engelstalige versie het meest werd opgevraagd.

Het computerprogramma

Jaarlijkse ommegang der leprozen op Koppertjesmaandag, 1633
Adriaen van Nieulandt
(1587-1658)
olieverf op doek

'Ze kwamen bij het viaduct. Daar was een zuurkraampje. Je kon er haring kopen, een cent een mootje, zuur of zout; en ook scheepsbeschuiten, hard als steen, voor twee cent. Dat kraampje had het altijd druk van de bezoekers van het zwembad. (...) De scheepsbeschuit was gauw gekocht; de 'baas' van het kraampje sloeg' em op verzoek in drieën, en de jongens wandelden verder, nu het houten hek van den spoor-dijk langs, ieder genoeglijk knabbelend op het stuk harde beschuit.'

Uit: Theo Thijssen, Jongensdagen, 1ste druk 1909

AANWINST

Gezicht op de Westerdokskade,
begin 20ste eeuw
Willem B. Tholen (1860-1931)
olieverf op doek

Amsterdam aan het begin van de 20ste eeuw. Hetzelfde stukje stad in woord én in beeld. Het is de Westerdokskade, met het viaduct en de zuurkraam uit Thijssens Jongensdagen. Vanaf de hoek Korte Prinsengracht/Westerdoksstraat kijken we naar het spoorwegviaduct over de Westerdokskade en het Westerdok. Het viaduct werd gesierd door twee monumentale leeuwen. In de doorkijk is het Westerdok te zien. Aan de kade ligt een schip gemeerd, een zogenaamde Lemster Aak of Wieringer Bol. Tholen zeilde zelf met een dergelijk schip, de 'Eudia', voornamelijk op de Zuiderzee.

Dit stuk van Amsterdam is in de loop der jaren onherkenbaar veranderd. Op de plek waar de schilder heeft gestaan, is nu het viaduct van de weg door de Haarlemmer Houttuinen, schuin achter het Havengebouw.

Groepsbezoek

Het aantal gereserveerde groepsbezoeken aan het museum lag voor de tweede keer - evenals in 1993 - boven de 1.000; in totaal ging het hierbij om 1.015 groepen met 25.268 deelnemers. 553 groepen, ruim 54% van het groepsbezoek, namen deel aan een van de programma's, die werden begeleid door museumdocenten van het Amsterdams Historisch Museum. De internationale belangstelling voor de tentoonstelling *Peter de Grote en Holland* bleek ook uit het groepsbezoek. Van de 279 groepen waren er 87 afkomstig uit het buitenland: met name via touroperators uit België, en voorts uit Duitsland, Frankrijk en Zwitserland.

Onderwijs

Opmerkelijk was de ruime verdubbeling van het bezoek uit het basis- en speciaal onderwijs; het bezoek steeg van 80 groepen in 1996 naar 169 groepen in 1997. 40 klassen maakten gebruik van het programma voor groep 7 en 8 bij *Ik heb een tante in Marokko*. Op school bekeek een klas een videobrief met een uitnodiging voor het museumbezoek. De museumlessen werden begeleid door docenten van Marokkaanse afkomst van het Advies- en Begeleidingscentrum voor het Onderwijs (A.B.C.). Hierin werd met de leerlingen onder meer van gedachten gewisseld over het gebruik van voorwerpen uit het dagelijkse leven, afkomstig uit Marokko, uit andere herkomstlanden van de leerlingen en uit Nederland.

Bij de tentoonstelling *Spelen, leren en werken in de Gouden Eeuw* was er voor de groepen 5 en 6 het programma 'Beroepen van 300 jaar geleden'; 36 groepen maakten hiervan gebruik. In het programma maakten de leerlingen door middel van spelopdrachten kennis met bekende en onbekende beroepen van vroeger.

Reacties op het bezoek konden de leerlingen kwijt op prentbriefkaarten met beroepen van vroeger, die ze gratis mochten opsturen. En tot slot was er een speciaal tekenvel, waarop de kinderen een beroep van nú konden uitbeelden. Een selectie van deze kindertekeningen wordt begin 1998 in het museum tentoongesteld.

Op verzoek van Buro Servicetaken Onderwijs (B.S.O.) werd gestart met een experiment met betrekking tot de Kunstkijkuren.

Binnen het kader van de serie museumlessen brachten 50 van de deelnemende klassen, naast de gebruikelijke bezoeken aan het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Van Gogh museum, nu ook een bezoek aan het Amsterdams Historisch Museum.

Publiekspartipatie

Bij de publieksbenadering rond de tentoonstelling *Ik heb een tante in Marokko* werd voortgebouwd op de positieve ervaringen die in 1996 werden opgedaan bij de manifestatie *Anatolië in Amsterdam*.

In dit geval werden door een Marokkaanse 'outreachworker' persoonlijke contacten gelegd met tal van Marokkaanse groepen: in buurthuizen, via Marokkaanse verenigingen en via initiatieven zoals het Opstap Project van de Averroës Stichting, project voor allochtone 'buurtmoeders' met kinderen in de voorschoolse periode.

In totaal werden 50 groepen bereikt voor een bezoek aan de tentoonstelling onder leiding van een Marokkaanse museumdocent. Naar aanleiding van de foto's over de familie Rharib in de tentoonstelling werden tijdens deze bezoeken ervaringen uitgewisseld tussen de deelnemers. De contacten, die bij *Anatolië in Amsterdam* zijn opgebouwd met Turkse groepen, werden dit jaar voortgezet. Voor Turkse Amsterdammers bestaat nu de mogelijkheid om desgewenst in het Turks in de permanente opstelling van het museum kennis te maken met een aantal facetten uit de geschiedenis van Amsterdam.

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN

Welkom in Willet!

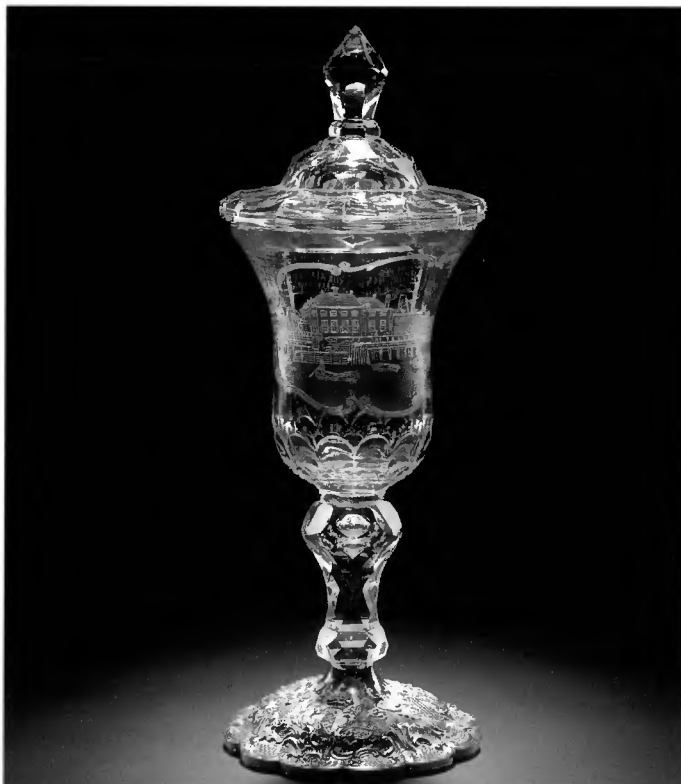
De renovatie van het Museum Willet-Holthuysen in 1996 heeft het museum goed gedaan. Meer bezoekers dan ooit betraden het stijlvolle trappenhuis van het monumentale grachtenpand. Vanzelfsprekend brachten ook de twee tentoonstellingen en een aantal evenementen leven in het statige huis. Ter gelegenheid van de heropening van Museum Willet-Holthuysen was er op 25 januari gelegenheid voor bezoekers om samen met de conservatoren, de rondleiders en de restauratoren de prachtige stijlkamers te bezoeken.

Tot en met 2 maart 1997 was de tentoonstelling *Tafelzilver. De Amsterdamse zilversmeden Helweg 1753-1965* te bezichtigen. Veel belangstelling bestond er voor de lezing en rondleiding van de heer B.J. van Benthem, gastconservator voor de tentoonstelling en nazaat van de familie Helweg. Hij is expert op het gebied van tafelzilver. Tijdens de rondleiding ging hij uitgebreid in op onder meer de vervaardiging van zilver, op het zilveragehalte en op zilvermerken. Er was gelegenheid voor vragen stellen en de heer Van Benthem was bereid door bezoekers meegebracht bestek te bekijken. Vanwege het grote aantal geïnteresseerden, heeft de heer Van Benthem nogmaals een lezing verzorgd.

AANWINST

Bokaal met deksel, circa 1769
toegeschreven aan Jacob Sang
(circa 1720-1786)
glas: Engeland; radgravure:
Noordelijke Nederlanden; voet
van zilver, 19de-eeuws

De klokvormige kelk van de bokaal wordt gesierd door een cartouche, waarin de Nieuwe Stadsherberg is te zien, die voor een deel boven het IJ was gebouwd. Op de achtergrond staat de Haringpikkerstoren. Op de andere zijde is het volgende opschrift te lezen: *Vereend gezelschap, dat, het koopgewoel ontweken, aan d'Ykant u vermaakt, en van uw zorgen rust! Mijn klaar kristal zy van uw vriendschap' t klaare teeken! Breng my elkander toe als ge u te saam' verlust. Maar schoon ik breeken mogt, laat nooit uw vriendschap breeken. Deze versregels gaan terug op een gedicht van Lucas Pater (1707-1781), met de aanhef: 'Op eenen bokaal, ter eere van de Vriendschap'.*

Museummedewerker Richard Isaak bezig met het metalen profiel in de tuin van Willet-Holthuysen.

Palet Willet

Een keuze uit de kunstverzameling van Abraham Willet

4 april 1997 tot en met 30 augustus 1998

Abraham Willet bewoonde na zijn huwelijk met Louisa Holthuysen in 1861 het pand aan de Herengracht, dat eigendom was van zijn vrouw. Willet was een groot liefhebber van kunst en kunstnijverheid en kon zich dankzij het vermogen van zijn vrouw ontpoppen als een verwoed verzamelaar met een brede belangstelling. Hij kocht bijvoorbeeld 17de-eeuws Venetiaans glas en glas dat op Venetiaanse wijze in andere Europese landen was vervaardigd: het zogenaamde 'façon de Venise'. Hij kocht 16de-eeuws Duits zilver en 18de-eeuws Duits porselein. Tijdens reizen in Italië en Frankrijk schafte hij bronzen, nieuw gegoten kopieën van beroemde beeldhouwwerken uit de renaissance aan. Zo wist hij een verzameling van hoge kwaliteit op te bouwen. Vooral zijn glas- en zilvertverzamelingen zijn van internationaal belang. De collectie is tevens zo bijzonder omdat verzamelaars in de 19de eeuw zich voornamelijk toelegden op het verzamelen van tekeningen, prenten en schilderijen. Een gevarieerde collectie als Abraham Willet bijeen heeft gebracht is vrij uniek te noemen.

De tentoonstelling *Palet Willet* toont in vier kamers op de eerste verdieping een selectie uit deze rijke en gevarieerde verzameling. *Palet Willet* zal na de tentoonstelling met hoogtepunten uit de glascollectie weer worden ingericht.

~

Het museum mocht veel belangstellenden ontvangen op 4 april 1997 tijdens een symposium over de restauratie en de conservering van het interieur. Verschillende aspecten kwamen aan de orde, zoals de conservering van het behang en van de wandtapijten, de veertien schilderijen van Paul Colin (1838-1916), die na restauratie terug in de gang en op de beletage werden geplaatst, en de electrificatie van de kroonluchters onder andere in de balzaal. De lezingen werden gegeven door museummedewerkers en externe deskundigen.

~

De collectiebeheerder van het museum, Gusta Reichwein, gaf op 27 mei 1997 een lezing over de renovatie van Museum Willet-Holthuysen voor de sectie 'Kunstmusea' van de Nederlandse Museum Vereniging.

~

Conservator Hubert Vreeken leidde op 29 november 1997 een gezelschap, onder wie mevrouw A. Jorritsma, minister van Verkeer en Waterstaat, rond in het museum. Speciale aandacht kreeg de zilvertverzameling van Abraham Willet.

~

Tijdens twee weekenden in juni waren ongeveer 21 Amsterdamse grachtentuinen toegankelijk voor publiek. De tuin van Museum Willet-Holthuysen, in de Franse, streng symmetrische stijl uit het eerste helft van de 18de eeuw, trok een groot aantal bewonderende bezoekers.

Drie 17de-eeuwse glazen, à la façon de Venise uit de collectie Willet-Holthuysen.

Peter de Grote en Holland

17 december 1996 tot en met 13 april 1997

Een grote en arbeidsintensieve tentoonstelling als *Peter de Grote en Holland* is niet te realiseren zonder samenwerking met andere instellingen op verschillende terreinen. De samenwerking op wetenschappelijk gebied, met de Hermitage en de instituten van de Academie van Wetenschappen in Sint-Petersburg, was zeer waardevol en duurde een aantal jaren. In vorige jaarverslagen is daar veelvuldig over gerapporteerd. Het resultaat van de gezamenlijke inspanning werd gevisualiseerd in een tentoonstelling (eerst in Sint-Petersburg en daarna in het Amsterdams Historisch Museum) en beschreven in essays, die werden opgenomen in de catalogus.

Voor het Sint-Petersburgse publiek werkte de tentoonstelling als een openbaring want met de wetenschappelijke en culturele belangstelling van tsaar Peter de Grote was men nauwelijks bekend. De ervaring van de medewerkers van ons museum met de onderwerpen 'verzamelen' en kunst- en rariteitenkabinetten heeft tal van Russische collega's nieuwe ideeën hierover gegeven. Voor Nederland is het diepere inzicht in de invloed die de Nederlandse kunsten en wetenschappen in Rusland hebben gehad van groot belang. Voortbordurend op het thema 'verzamelen' is ten tijde van de expositie op initiatief van de vakgroep kunstgeschiedenis van de Universiteit van Amsterdam in samenwerking met ons museum een landelijke werkgroep gesticht voor de studie van vroegmoderne verzamelgeschiedenis in Nederland.

Zeldzaam waren de voorwerpen die voor de tentoonstelling bijeen waren gebracht. Tweederde van de objecten kwam uit Russische musea; deze objecten hadden eens deel uitgemaakt van het kunst- en rariteitenkabinet van Peter de Grote en ze hadden voor een belangrijk deel een Nederlandse herkomst. Een groot aantal van de voorwerpen werd pas tijdens het onderzoek herkend als oorspronkelijk behorend tot Peter de Grote's verzameling. Deze werden uit de vergetelheid van de Russische museumkelders gehaald en oogstten bewondering en verwondering van het Russische en het Nederlandse publiek.

Meer bezoek voor
museum in
Amsterdam

NRC Handelsblad 5-2-'98

Peter de Grote
Andrej Matvejev
(circa 1701-1739)
Hermitage, Sint-Petersburg

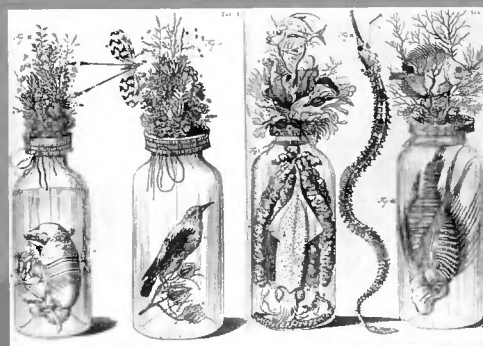

Samenstelster Jozien Driessen en Natalja Kopaneva van de Academie van Wetenschappen in Sint-Petersburg tijdens de opening.

De tentoonstelling trok in Amsterdam meer dan 112.000 bezoekers. Dat is een bijzonder goed resultaat, mede door de publiciteits- en promotiecampagne die het Amsterdams Historisch Museum samen met de Stichting de Nieuwe Kerk voerde. Tegelijkertijd met *Peter de Grote en Holland* vond in de Nieuwe Kerk de tentoonstelling *Catharina de Grote. De keizerin en de kunsten* plaats. Deze was samengesteld met uitsluitend bruiklenen uit de Hermitage. Nooit eerder waren in Nederland zoveel bruiklenen tegelijk uit het prestigieuze Russische museum te zien. De samenwerking tussen het Amsterdams Historisch Museum en de Nieuwe Kerk begon meer dan anderhalf jaar voor de opening met een gezamenlijke campagne, waarvan de bedoeling was een breed landelijk publiek te informeren over de op handen zijnde tentoonstellingen. Uit publieksonderzoek door bureau Motivaction blijkt dit bijzonder geslaagd te zijn. Als vooraanstaande evenementen in het 'Peter de Grote jaar' scoorden beide tentoonstellingen zeer hoog. Tevens hebben de twee instellingen kortingen gegeven op wederzijds entree in de vorm van een 'Peter Piek' en een 'Catharina Kroon'. Beide instellingen zijn zowel samen als apart een groot aantal samenwerkingsverbanden aangegaan met intermediaire organisaties, onder andere met de Nederlandse Spoorwegen, met het Nederlands Bureau voor Toerisme, met verschillende gidsenorganisaties in binnen- en buitenland en met de Amsterdamse hotellerie, om nieuwe publieksgroepen te kunnen interesseren. Dat is goed gelukt. Het publiek kon bovendien op de hoogte blijven van de tentoonstellingen door de 'Peter en Catharina Kronieken' in het NRC Handelsblad, een 20-delige serie met wetenswaardigheden over de twee vorsten. Bij de tentoonstellingen was eveneens een uitgebreid lezingen- en evenementenprogramma georganiseerd.

Record aantal bezoekers voor Historisch Museum

Nieuws van de Dag 6-1-'98

Overzichtfoto's: Alexander van Bergen

Minister Dijkstal en Pauline Kruseman

Wat het Amsterdams Historisch Museum betreft was voor het eerst het percentage bezoekers van buiten de regio hoger dan het percentage uit de regio. 14% van de bezoekers kwam uit het buitenland. Ruim éénderde van de bezoekers kwam voor het eerst in ons museum, van dat percentage gaf 85% te kennen terug te willen komen. Een kwart van de bezoekers had een combinatieticket met de Nieuwe Kerk. Vanwege de kortingen die beide instellingen gaven, telden de Nieuwe Kerk en ons museum een overlap bezoek met een ondergrens van circa 64.000 bezoeken.

Veel bezoekers beschreven hun bezoek aan de tentoonstelling als afwisselend, leuk, en vooral boeiend. Een belangrijke bijdrage aan deze ervaring werd geleverd door het zogenaamde Peter Spoor, een interactief gedeelte van de tentoonstelling, voor jong en oud. Door de tentoonstelling heen waren een elftal onderdelen geplaatst, waar de bezoeker zelf op onderzoek kon gaan en zo in het voetspoor van tsaar Peter kon treden. Een dergelijk interactief spoor was nog niet eerder op zo'n grote schaal in een tentoonstelling te vinden. Het door de educatieve afdeling in samenwerking met de conservator ontwikkelde traject bleek een zeer groot succes.

Peter de Grote en Holland werd geopend door vice-premier de heer H.F. Dijkstal.

De tentoonstelling kwam tot stand mede dankzij bijdragen van AT Kearney, het VSB Fonds, de Mondriaan Stichting, het Genootschap Amsterdams Historisch Museum, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de gemeente Amsterdam (Economische Zaken), de Nationale Postcode Loterij, Renaissance Amsterdam Hotel, de KLM, het NRC Handelsblad en Stork N.V.

Samenstelling Jozien Driessen en Renée Kistemaker

Ruimtelijke vormgeving JOWA

Grafische vormgeving tentoonstelling Pieter Roosen

Grafische vormgeving publiciteitsmateriaal UNA

Tentoonstellingsorganisatie D'ARTS

Publicaties zie pagina 16

Evenementen zie pagina's 14, 32

Renée Kistemaker geeft uitleg aan de heren Stevens, Van der Lugt en Van Thijn.

Een bijzonder kunstablum in Amsterdam

Uitvloeisel van de samenwerking met de Russische Academie van Wetenschappen was de komst van het unieke 'Vinius Album' uit de collectie van de Academie. Het kunstablum was zo'n drie eeuwen geleden samengesteld door Andrej Vinius (1641-1717), zoon van een Amsterdamse koopman. Vinius was geleerde en tevens een belangrijk adviseur van de tsaar. Hij woonde in Rusland en bezat de Russische nationaliteit. Na zijn dood kwam het kunstablum, dat 170 tekeningen en prenten bevat en dat vrijwel compleet is gebleven, in de verzameling van tsaar Peter de Grote terecht. Het album bevat een schat aan tekeningen door Nederlandse kunstenaars uit de Gouden Eeuw. Het was echter dringend aan restauratie toe. Mede dankzij de financiële ondersteuning van het Prins Bernhard Fonds werd het album naar het Amsterdams Historisch Museum gebracht, waar de restaurator papier van ons museum in nauwe samenwerking met de papierrestauratrice van de Academie van Wetenschappen uit Sint-Petersburg, het album kon conserveren. In de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag werd gewerkt aan herstel van de boekband. Het gehele project verliep in nauwe samenwerking met de Stichting VERES, de Vereniging van Nederlandse Restauratoren. Het album was enkele dagen, van 23 tot 27 juni, voor het publiek te zien.

Peter de Grote oorzaak hogere bezoekcijfers

de Volkskrant 6-1-'98

Het Vinius-album in het Amsterdams Historisch Museum

Collectie

VOORWERPEN UIT DE 19de EEUW

Met het oog op de herinrichting van het museumgedeelte waar Amsterdam in de 19de en 20ste eeuw wordt behandeld is een inventarisatie gemaakt van voorwerpen die betrekking hebben op de laatste 200 jaar. Het resultaat is een volledig overzicht van aantallen voorwerpen per soort, zoals meubels, hoeden, aardewerk, beelden en schilderijen.

De hoeveelheid voorwerpen uit de 19de eeuw is aanzienlijk. Zo zijn er 1000 19de-eeuwse schilderijen, 307 19de-eeuwse beelden en 6200 19de-eeuwse objecten van kunstnijverheid. Opvallend aan deze 'collectie 19de eeuw' is de manier waarop zij tot stand is gekomen en dat verklaart meteen de enorme hoeveelheid voorwerpen. In de 19de eeuw legateeerde een achtenswaardig aantal rijke Amsterdammers hun kunstverzamelingen aan de stad. Daarmee zorgden ze niet alleen dat hun collectie bijeen bleef, maar tevens dat hun naam, verbonden aan de verzameling, bekend zou blijven. Amsterdam kreeg de eer de collecties Fodor, Van Eeghen, Willet-Holthuysen, De Vos, Lopez Suasso en Van der Hoop te beheren. Daarmee werden deze 19de-eeuwse verzamelaars mede-grondleggers van ons museum en het Stedelijk Museum. Hoe mooi of uniek de verzamelingen die bij ons museum berusten ook zijn, een deel is niet 'typisch' Amsterdams, zoals de collectie Franse meesters van Carel Joseph Fodor. Regelmatig zijn deze verzamelingen onderwerp van tijdelijke tentoonstellingen, maar de herinrichting over de 19de-eeuwse geschiedenis van Amsterdam vereist andere objecten. Daarom wordt er een actief aankoopbeleid voor de collectie 19de eeuw gevoerd.

AANWINSTEN

Twee bekeerglazen,
circa 1840-1875
Bohemen en Nederland
radgravure

Het museum bezit een rijke en gevarieerde verzameling glazen, grotendeels daterend uit de 17de en 18de eeuw. De glazen komen uit oud stadsbezit en uit het legaat Willet-Holthuysen. Het aankoopbeleid is nu vooral gericht op de 19de en 20ste eeuw. Deze twee 19de-eeuwse glazen zijn een mooi voorbeeld van vroege souvenirs. Ze stammen uit een periode waarin het moderne toerisme in opkomst is: welgestelden maken voor hun plezier reizen naar steden. De glazen zijn speciaal gemaakt om als aandenken mee naar huis te nemen. De lage beker heeft als voorstelling de Ronde Lutherse Kerk aan het Singel, gezien vanaf de Haarlemmersluis. De hoge beker toont in radgravuretechniek een voor die tijd zeer modern gebouw, geconstrueerd van ijzer en glas: het Paleis voor Volksvlijt op het Frederiksplein.

VOORWERPEN UIT DE 20ste EEUW

De collectie 19de eeuw is echter relatief veel beter vertegenwoordigd dan de collectie 20ste eeuw. Deze moet drastisch worden aangevuld, willen we de opstelling over de 20ste eeuw op historisch en kunsthistorisch verantwoorde wijze realiseren en de geschiedenis van Amsterdam tot op de dag van vandaag, presenteren. In ons aankoopbeleid krijgt de 20ste eeuw dan ook de allermeele aandacht. Voor de collectie 20ste-eeuwse objecten geldt tevens dat deze niet zo vanzelfsprekend 'groeit' als die in de 19de eeuw. Soms wordt de collectie aangevuld door schenkingen van particulieren en van Amsterdamse instellingen die worden geprivatiseerd of verkocht.

Een apart onderwerp vormt het 'eigentijds' verzamelbeleid. Massaproductie, weggooivoorwerpen, komen zelden in museumcollecties terecht als zij niet nieuw door de musea worden aangeschaft. Maar wát moet worden gekocht? Hoogwaardig design of een doorsnee pannenset? Dienen de objecten voornamelijk van cultureel belang te zijn, zodat deze een essentiële bijdrage leveren aan het begrip van de maatschappij zoals die nu is? Of moeten we de kunsthistorische waarde, zo ruim aanwezig in onze staande collectie, laten prevaleren? Kortom, het is noodzakelijk zorgvuldig een aanschafbeleid te formuleren en eveneens de systematiek vast te stellen waarmee wordt verzameld. De tentoonstelling *De stad door de jaren*, die in 1998 opent, zal tevens wat het eigentijds verzamelen betreft een proefproject zijn.

AANWINSTEN

Tijdens het verslagjaar is aangekocht in verband met de inrichting van de presentatie over de 19de en 20ste eeuw, er zijn aankopen gedaan met het oog op tentoonstellingen, zoals de tentoonstelling met hoogtepunten uit de glascollectie in Museum Willet-Holthuysen, en de museumcollectie werd aangevuld door schenkingen, van particulieren en van instellingen. In totaal deed het museum 90 aankopen en ontving het museum 104 schenkingen. Een aantal aanwinsten is, zoals gebruikelijk, verspreid opgenomen in het jaarverslag.

~

Op 24 november 1997 ontving het Amsterdams Historisch Museum uit handen van de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Financiën, de heer drs. J.K.T. Postma, een tinnen beker met inscriptie.

Portret van Max Heymans, 1997
foto's Venus Veldhoen

Ernst Bakker, toen nog wethouder van Amsterdam, en Secretaris-Generaal Postma bewonderden de tinnen beker.

De beker was een geschenk van de Engelsman Rex Cowan aan de Nederlandse Staat. Rex Cowan is geïnteresseerd in scheepswrakken van de Verenigde Oostindische Compagnie. Hij houdt zich al een dertigtal jaren bezig met 'scheepsarcheologie' en hij heeft in die tijd vele VOC-wrakstukken gelocaliseerd en scheepsschatten boven water weten te halen. Deze tinnen beker is opgedoken uit het wrak van de *Hollandia*, een VOC-schip dat in 1743 bij de Scilly-eilanden met man en muis verging. De beker draagt de inscriptie van de VOC, kamer Amsterdam (VOC A) en is vervaardigd door Cornelis de Heijde, tinnegieter aan de Blauwburgwal in Amsterdam. Met de overhandiging aan ons museum is de tinnen beker naar de plaats van oorsprong teruggekeerd.

De Diakonie der Hervormde Gemeente te Amsterdam schonk onder meer een aantal gietijzeren kachels uit het midden van de vorige eeuw, geelkoperen gaslampen, wandarmaturen, een houten wringer en koperen keukengerei.

Stoelen, een dressoir, een salontafel en een spiegel uit de periode 1913-1914, geschonken door een particulier in Amsterdam, zijn een mooie aanvulling op de collectie 20ste eeuw. Evenals de vele kledingstukken uit de jaren '60, waaronder pumps, zomerjaponnen, een cocktailjurk en een *deux-pièces*, geschonken door een particulier.

Naar aanleiding van de tentoonstelling *Ik heb een tante in Marokko* werden gewoon in de winkel onder meer enkele gebedskleden, een paar hoofddoeken en twee jellaba's, de lange vrouwenmantels, aangeschaft. Deze voorwerpen waren door Marokkaanse scholieren gekozen, omdat zij volgens hen het meest vertellen over hoe Marokkaanse Amsterdammers nu leven. Een mooi voorbeeld van 'eigentijds' verzamelen!

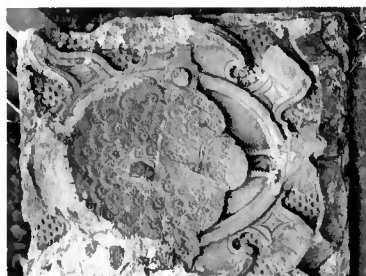
De bibliotheek van het museum heeft in 1997 eindelijk beslag kunnen leggen op de enige, nog ontbrekende oude druk van de Spiegel van het Menselijk Bedrijf uit 1767, geschreven en geïllustreerd door Jan Luyken. 'Eindelijk', want het verzamelbeleid ten aanzien van de collectie Jan en Casper Luyken is om van één titel zoveel mogelijk verschillende edities in bezit te krijgen. Het doel hiervan is om de geschiedenis van de in de boeken voorkomende prenten door de jaren heen, goed in beeld te kunnen brengen. Dit is een voortzetting van het beleid van de oorspronkelijke eigenaar van deze collectie: Christiaan Pieter van Eeghen (1816-1889).

- < Japon 'Le triomph du noir', 1965
bovenstuk en rok van taftzijde
- > Deux-pièces 'Retour de Paris',
1964
jasje van damastweefsel, gevoerd
met zware kwaliteit satin duchesse,
de rok van taftzijde
Max Heymans (1918-1997)

Max Heymans, de 'vader' van de Nederlandse couture, bewaarde in zijn woning een groot aantal creaties, waar hij geen afstand van kon doen. Robes en tailleurs zo elegant en chique, de avondjurken zwaar en de pakjes van een onverbiddelijke perfectie. Een keuze uit deze verzameling van de grote meester werd in 1997 in galerie Torch te Amsterdam getoond, samen met de foto's die de jonge fotografe Venus Veldhoen ervan maakte. Het museum kocht onder meer een avondjapon en een *deux-pièces* aan, mooie voorbeelden van zijn stijl uit de tijd toen hij de enige belangrijke couturier in Nederland was. De bijbehorende foto's van Venus Veldhoen, aparte kunstwerken van Heymans' creaties, werden eveneens aangeschaft.

ARCHEOLOGIE

Foto's: Wiard Krook, Afdeling Archeologie

Voorwerpen die afkomstig zijn uit opgravingen door de Afdeling Archeologie van de Dienst Stedelijk Beheer te Amsterdam vallen onder de verantwoordelijkheid van de directeur van het Amsterdams Historisch Museum.

In 1997 heeft de Afdeling Archeologie verschillende opgravingen in de stad verricht.

Tijdens de restauratiewerkzaamheden aan Museum het Rembrandthuis in de Jodenbreestraat werd op de binnenplaats een beerput met aansluitend riool aangetroffen. Aanleiding voor archeologisch onderzoek, in de hoop overblijfselen uit de tijd van Rembrandts bewoning te ontdekken. Op de bodem van de put werden inderdaad vondsten gedaan uit het tweede kwart of het midden van de 17de eeuw. Twee opmerkelijke graven (kookpotten) kwamen tevoorschijn. Ze zaten vol resten verf, lijm en krijt en kunnen dus in het schildersatelier gebruikt zijn. Voorts enige resten van kinderspeelgoed, wellicht van de kinderen van Rembrandt, Titus en Cornelia.

Vanaf 14 juli 1997 vonden opgravingen plaats aan het Oudekerksplein, waar de oudste bebouwing teruggaat tot 1250. Tijdens de opgravingen kon de grens van een kerkhofterrein uit die periode worden vastgesteld.

Een bijzondere vondst was een gevelsteen met de voorstelling van een pauw. Hij stamt uit de late 16de eeuw of het begin van de 17de eeuw. De gevelsteen is afkomstig van het huis Warmoesstraat 69, dat 'De Gulden Pauw' heette. Het lag direct aan het opgravingsterrein.

Nieuwbouwplannen van de Rijksgebouwendienst op het Marine Emplacement waren eind oktober aanleiding voor een opgravingscampagne langs de Kattenburgerstraat. Drie perioden uit de geschiedenis van Kattenburg konden worden onderzocht. Onder de vondsten kunnen in het bijzonder het materiaal uit de ophoging (periode 1600-1640) worden vermeld en dat uit een beerput achter een van de vroegste huisjes uit de periode 1640-1690.

BRUIKLEENEN

In totaal 47 musea en andere culturele instellingen konden in 1997 hun tentoonstellingen opluisteren met voorwerpen uit de collectie van het Amsterdams Historisch Museum. Voor twee van de drie tentoonstellingen *Drie maal Charles Rochussen (1814-1894). Een veelzijdig kunstenaar*, die alle drie een ander aspect van zijn werk behandelden, werden in totaal 16 werken van Rochussen uitgeleend. Paleis het Loo Nationaal Museum te Apeldoorn en het Historisch Museum Rotterdam Het Schielandshuis toonden deze historieschilderingen, met titels als: *Het ontzet van Leiden*, *De wakkerheid van Roelof Schenkel* en *De verheffing van prins Willem IV tot erfstadhouder*. Eerst naar Boijmans Van Beuningen in Rotterdam en daarna naar de Staatliche Museen zu Berlin in Duitsland vertrok een aantal zeestukken, waaronder het indrukwekkende schilderij door Willem van de Velde de Jonge *Het IJ voor Amsterdam*, geschilderd in 1686. De werken sierden de tentoonstelling *Lof der zeevaart. De Hollandse zeeschilders van de 17e eeuw*. Het Dordrechts Museum en het Museum Kurhaus Kleve in Kleve, Duitsland brachten een tentoonstelling over de landschapschilder/tekenaar Barend Cornelis Koekkoek (1803-1862). Een flink aantal werken door Koekkoek werd voor deze tentoonstelling afgestaan. Veel tekeningen en schilderijen gingen naar het Rijksmuseum voor de tentoonstelling *Langs velden en wegen*. Een gevarieerde bruikleengave was er voor het Historisches Museum Frankfurt ten behoeve van hun tentoonstelling *Maria Sibylla Merian (1647-1717). Künstlerin und Forscherin zwischen Frankfurt und Surinam*. Daaronder waren het 17de-eeuwse schilderij door Jan Weenix van de bekende verzamelaarster Agneta Block en haar echtgenoot Sybrand de Flines en de uitgave uit 1710 van Frederick Ruysch' *Thesaurus Animalum Primus*. Het bronzen beeld *De stervende Galliër* uit de verzameling van Abraham Willet was het hele jaar op toernee langs tentoonstellingen over de Kelten. Hij deed onder andere het Brabantse Tongeren en Zottegem in België aan. Twee tekeningen van Rembrandt ten slotte werden door de National Gallery of Australia te Canbarra voor de tentoonstelling *Rembrandt: A Genius and His Impact* in bruikleen gevraagd.

Bruikleenverkeer is een wisselwerking tussen musea over de hele wereld. Veel tentoonstellingen zijn niet te realiseren zonder een beroep te doen op collecties van andere musea. Er werden in totaal 245 objecten uit de collectie van ons museum gevraagd, maar het museum ontving zelf ook een groot aantal bruiklenen. De tentoonstelling *Peter de Grote en Holland* was niet zo'n succes geworden zonder al die prachtige en/of interessante voorwerpen die werden afgestaan door Russische musea. Uit de Hermitage in Sint-Petersburg bijvoorbeeld kwam een bijzonder fraai gedecoreerd ivoren kistje, dat Peter de Grote in 1716 uit de collectie van de Nederlandse verzamelaar Albertus Seba had aangekocht en de eenvoudige schippersjas van de tsaar, door een Nederlandse kleermaker in Rusland gemaakt. Opvallende en zeer goed bewaard gebleven preparaten op alcohol uit de verzameling van Frederick Ruysch, waaronder een babyhoofdje en een babyhandje afgewerkt met kanten doekjes, konden worden getoond dankzij de bruikleengave van het Museum voor Antropologie en Etnografie in Sint-Petersburg.

Op 2 oktober 1997 vond in de Schuttersgalerij van het museum de overdracht plaats van een mansportret vervaardigd door Govaert Flinck. Het Ministerie van OCW gaf het portret in langdurig bruikleen aan het Amsterdams Historisch Museum. Daar ging wel een geschiedenis aan vooraf. Het schilderij stond bekend als een portret van Abraham Boom, in de vroege 17de eeuw lid van het Amsterdamse College van Burgemeesters. Oorspronkelijk bezit van een Nederlandse particulier verdween het schilderij in 1944 naar Duitsland en kwam het uiteindelijk via Parijs in de collectie van een particulier in Canada. Erfgenamen van deze particulier wilden een aantal jaren geleden het schilderij laten taxeren. Na onderzoek bleek het doek eigendom van de Nederlandse Staat. De terugkeer van het portret werd geregeld en het Amsterdams Historisch Museum werd als beste verblijfplaats uitgekozen. Onderzoek naar de precieze geschiedenis van dit schilderij is gaande. Wél is inmiddels uit wetenschappelijk onderzoek door conservator Norbert Middelkoop gebleken dat het portret niet burgemeester Abraham Boom voorstelt, maar Pieter Janszoon Reael.

Op 8 november 1997 hield de Nederlandse Tinvereniging haar najaarsbijeenkomst in het Amsterdams Historisch Museum. Bij deze gelegenheid werd bekendgemaakt dat de boekerij van de tinvereniging bij de bibliotheek van het museum in bruikleen zal worden ondergebracht, voorlopig voor een periode van tien jaar.

AANWINST/BRUIKLEEN

Pieter Janszoon Reael, 1643
Govaert Flinck (1615-1660)
olieverf op doek

Deze statige heer heeft van oudsher bekend gestaan als Abraham Boom, burgemeester van Amsterdam. Niets is echter minder waar. De geportretteerde is Pieter Jansz. Reael, telg uit een Amsterdams regentengeslacht. Hij is herkend vanwege de gelijkenis met de middelste heer op het groepsportret van de Overlieden der Kloveniersdoelen uit 1642, eveneens door Govaert Flinck vervaardigd. Pieter Reael, koopman en reder, woonde op de Nieuwezijds Voorburgwal. Hij trouwde in 1604 met Weyntge Oetgens en ze kregen 12 kinderen. Als succesvol zakenman en lid van de regenten-elite oefende hij verschillende erefuncties uit. In 1636 werd hij overman van het Kloveniersdoelen en als zodanig prijkt hij op het groepsportret van Flinck. Die afbeelding heeft Flinck als voorbeeld voor ons portret gebruikt. Daaruit kunnen we concluderen dat Flinck het portret na de dood van Reael in augustus 1643, heeft geschilderd.

Beheer en behoud

DE 'BUITENCOLLECTIE'

Transport van een 17de-eeuwse Schuttersmaaltijd uit de 'buitencollectie'.

De stad Amsterdam bezit buiten de collecties in de musea, een uitgebreide kunstcollectie die verspreid is over 50 verschillende niet-museale gebouwen. Het Amsterdams Historisch Museum is verantwoordelijk voor het beheer en het behoud van deze objecten, waarbij de instantie die in het gebouw huist, wordt geacht als een goed 'huisvader' voor de collectie te zorgen. In ons museumjargon is dat de 'buitencollectie'. Voor een deel van deze collectie geldt dat de objecten verenigd blijven met het gebouw waar ze van oudsher horen, zoals de regentstukken in het Sarphatihuis en de meubels, lampen en vele andere roerende zaken in de Beurs van Berlage. Voor een ander deel geldt dat zoveel mogelijk voorwerpen uit de stadsverzameling openbaar zijn. Het heeft echter wel een keerzijde.

Onlangs zijn alle objecten in de 50 instellingen door medewerkers van het museum gecontroleerd. De situaties waarin de kunstwerken zich bevinden zijn vanzelfsprekend alle verschillend, maar meestal slechter dan wanneer ze in een museum zouden verblijven. Veel voorwerpen zijn vervuild of beschadigd, omdat ze in ruimtes hangen of staan waar mensen werken of eten, drinken en roken. De laatste drie bezigheden zijn in een museumzaal volstrekt uit den boze, en dat is niet voor niets.

Logisch vervolg op de inventarisatie en beoordeling is het opstellen van een herstel- en onderhoudsplan voor de hele buitencollectie. Omdat het museum niet over de menskracht en niet over de financiële middelen beschikt om deze gigantische buitencollectie op korte termijn in goede staat te brengen, is in eerste instantie een plan gemaakt om de ergste schades te herstellen. Het komende jaar zal aan een herstel- en onderhoudsplan voor de hele collectie worden gewerkt.

In 1996, ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Stadsschouwburg, heeft het Amsterdams Historisch Museum en het Amsterdamse Fonds voor de Kunst een interessante publieksuitgave over de portretten in de Stadsschouwburg mede gefinancierd: *Het toont in kleen begrip al 's menschen ydelheid...*

Het 100-jarig bestaan van de schouwburg is tevens aangegrepen om deze grote en zich nog steeds uitbreidende verzameling acteursportretten door de Stichting Restauratoren Kollektief te laten onderzoeken. Zoals bekend hangt een deel van de portretten in de foyer. Er werden onder meer koffiespetters, nicotineaanslag, afdrukken van champagnekurken en kauwgom op de onderzochte kunstwerken aangetroffen. De bevindingen zijn systematisch vastgelegd in een conditierapport, dat de basis vormt voor een onderhoudsplan. Het museum hoopt van harte dat dit onderhoudsplan de komende jaren gerealiseerd kan worden.

KUNSTSTUK

Een waar huzarenstukje op het gebied van de textielrestauratie was de aanpak van een in 1996 aangekocht 17de-eeuws geborduurd bloemstilven. Een uniek werk en zeer zeldzaam omdat het als één van de weinige Nederlandse borduurstukken is ondertekend. De staat van het borduursel zelf was goed, hoewel de kleuren in kracht hadden ingeboet. Het fond van zijde echter was zeer broos. Er zaten veelsoortige vlekken op, er ontbraken fragmenten en er waren breuken.

Marijke van de Weerd, textielrestaurator van het museum, voerde in samenwerking met textielrestaurator Emmy de Groot van de Stichting werkplaats tot herstel van antiek textiel te Haarlem de restauratie volgens plan uit.

Het borduursel was erg vuil. Er moest een proef worden genomen of het bij een wasbeurt niet zou verkleuren. Normaal worden daar te lange draden of rafels voor gebruikt. Maar Anthonij Janssen had zijn borduurstuk zo mooi afgewerkt, dat er nauwelijks draden waren te vinden. Van elke voorkomende kleur werd nu een miniem stukje afgehaald en op een inlegkruisje gelegd,

het geheel vochtig gemaakt met een zeepoplossing en onder een glasplaatje te drogen gelegd. Er trad geen verkleuring op. Nu kon het echte werk beginnen. Het geheel was zo broos, dat het nauwelijks kon worden aangeraakt. Reinigen in een zeepoplossing van zo'n fragiel stuk is alleen mogelijk als het tussen een plaat artcore (licht kunststof materiaal dat tegen water kan), dat veel groter is dan het kunstwerk en een bovenlaag van polyester tule is geklemd. De tule werd met honderden spelden aan de zijkant van het artcore vastgezet. Het borduurstuk kon nu niet meer verschuiven. Zo werd het voorzichtig in de wasbak handmatig zachtjes heen en weer bewogen. Daarna op dezelfde wijze gespoeld in een bak schoon water. Zeven maal is dit herhaald. Eenmaal droog, werd begonnen met de restauratie van een gat in het zijde, met behulp van op kleur gebracht Japans papier. Dit papier heeft als eigenschap dat het de structuur van de omgeving lijkt aan te nemen. Scheuren en gaten, voornamelijk linksboven, werden met een minimaal aantal polyesterdraden op de linnen achtergrond vastgezet. Een met flanel bespannen stuk karton aan de achterkant verstevigde het geheel. Daar werd wel een luikje in gemaakt, zodat de onderzoeker zich op de hoogte kan stellen van de oorspronkelijke kleuren van het borduurgaren. Het werk werd ingelijst, zoals dat in de 17de eeuw gebruikelijk was en kon opgefrist en wel de tentoonstelling over Jan Luyken sieren. Deze had immers de borduurwerker als één van de vele beroepen afgebeeld. Voor de liefhebber: de restauratoren hebben het was- en spoelwater van alle baden door koffiefilters laten lopen, zodat zich daarin het residu vormde van eeuwenoude troep. En ja, de koffiefilters zijn bewaard.

Geborduurd bloemstillevan,
circa 1650
Anthonij Janssen
floszijde op zijde
gesigneerd rechtsonder

In de 17de eeuw werd het professionele borduren door mannen uitgeoefend. Het was een ambacht en de borduurwerkers waren verenigd in een gilde. De producten waren knap vervaardigd, arbeidsintensief en kostbaar. Ze werden dan ook als statussymbool beschouwd. Kunstige borduursels werden toegepast op handschoenen, op kleding, maar ook op haardschermen, kasten en banken. Soms werden borduurwerken als schilderijen aan de muur gehangen, zoals ook dit bloemstillevan.

Internationale contacten

Japan en Europa

In het Tobacco and Salt Museum in Tokyo opent 8 oktober 1998 een tentoonstelling, die vertaald ongeveer luidt: *Berichten uit het verleden. Japan en Europa omstreeks 1600*.

De tentoonstelling gaat over de wederzijdse culturele beïnvloeding van Japan en Europa. Voor het 17de-eeuwse geïsoleerde Japan was het venster naar het westen klein. Informatie en voorwerpen uit de Spaanse cultuur bereikten Japan via de Filipijnen vanuit Midden- en Zuid-Amerika, waar de Spanjaarden zilverbijnen exploiteerden. Op Deshima, de piepkleine vestiging bij Nagasaki, die oorspronkelijk voor de Portugezen was gebouwd, was sinds 1641 een vestiging van de Verenigde Oostindische Compagnie. Via deze Hollanders maakten Japanners kennis met de Europese cultuur en vice versa.

Het Amsterdams Historisch Museum draagt zowel op inhoudelijk als op organisatorisch gebied bij aan deze tentoonstelling. Historicus Robert Parthesius is aangetrokken om zorg te dragen voor de bruiklenen, die voornamelijk uit Spanje en uit Nederland komen. Uit Spanje zijn het religieuze voorwerpen die het verhaal in Tokyo gaan illustreren. Ons museum zal onder meer het model van de Amsterdamse Stedemaagd door Artus Quellinus in bruikleen afstaan, een aantal schilderijen en scheepsvondsten. Parthesius zal tevens een bijdrage leveren aan de tentoonstellingsteksten.

Shiba Kokan in Amsterdam

In de lente van het jaar 2000 staat in het kader van '400 jaar Nederland-Japan' een bijzondere tentoonstelling op stapel: in samenwerking met het Kobe City Museum te Kobe zal voor het eerst in Nederland en Europa het werk van de Japanse kunstenaar Shiba Kokan (1747-1818) zijn te zien. Samen met het werk van Jan Luyken vormen deze kunstwerken de kern van een tentoonstelling in het Amsterdams Historisch Museum. Evenals in de tentoonstelling in Tokyo is ook in Amsterdam de wederzijdse beïnvloeding van Japan en Nederland (Europa) een belangrijk thema. Want Kokan behoorde tot een klein groepje Japanse kunstenaars dat geïnteresseerd was in Europese kunst. Kokan was voornamelijk getroffen door de tekenaar van het dagelijkse leven bij uitstek: Jan Luyken. Hij kopieerde Luyken op zijn eigen wijze, al probeerde hij zich de stijl en de techniek van de westerse kunst eigen te maken. Deze navolgingen worden in Japan 'Oranda-e' genoemd, vrij vertaald 'kunst door Hollandse ogen'.

De tinnegieter
Jan Luyken (1649-1712)

De tinnegieter
Shiba Kokan (1747-1818)

AANWINST

Zes diertegels, circa 1600
Nederlanden (mogelijk
Amsterdam)

veelkleurig beschilderd aardewerk

De zeldzame tegels zijn afkomstig uit het huis De Keyserinne in de Warmoesstraat. De Warmoesstraat was omstreeks 1600 de 'goudkust' van Amsterdam, waar welvarende kooplieden en stadsbestuurders woonden. Van de rijke materiële cultuur van deze bewoners bleef maar weinig bewaard. Bodemvondsten als deze tegels getuigen van de culturele belangstelling van de elite voor Italië en de Zuidelijke Nederlanden. De tegels sierden vroeger een schouw in het huis 'De Keyserinne', waar ze met andere tegels een doorlopend patroon vormden van sterren en kruizen. De medaillons laten een fleurig prentenboek zien met onder meer exotische dieren en fantasiedieren als een olifant en een griffioen.

De VOC op Sri Lanka

Ongeveer 115 kilometer ten zuiden van Colombo, de hoofdstad van Sri Lanka, ligt het oude gefortificeerde stadje Galle. In de tijd dat de Verenigde Oostindische Compagnie op Sri Lanka (Ceylon) grote gebieden bestuurde en economisch exploiteerde (1640-1796), was Galle de belangrijkste havenstad. Deze kolonisatie heeft vanzelfsprekend sporen nagelaten: papier, in de vorm van VOC-archieven, gebouwen of gedeelten daarvan en scheepswrakken. De afgelopen jaren is er internationaal samengewerkt om dit, wat Nederland en Sri Lanka betreft, gemeenschappelijke erfgoed te onderzoeken en te behouden. Er wordt aan verschillende projecten gewerkt. Eén daarvan is het 'Galle Harbour Project', een samenwerking tussen Sri Lanka, Australië en Nederland. Doel van dit project is het identificeren, onderzoeken en bergen van scheepswrakken in de haven van Galle en om de naar boven gehaalde wrakdelen en voorwerpen op te stellen in het Maritieme Museum aldaar. Ons museum heeft een aantal jaren geleden bijgedragen aan de oprichting van het Dutch Period Museum in Colombo en is ook bij dit nieuwe project betrokken.

Bijlagen

OVERZICHT VAN EVENEMENTEN

AANWINST

Hondenband, circa 1780
Noordelijke Nederlanden,
Amsterdam
zilver

Geen hondenleven zonder halsband. Dit luxe zilveren exemplaar zat om de nek van het hondje van mr. Quirijn Willem van Hoorn. De naam van de eigenaar, een Amsterdamse burgemeester uit het einde van de 18de eeuw, is in de halsband uitgezaagd. Het museum bezit een groot aantal objecten die betrekking hebben op de familie Van Hoorn, maar van hun huisdieren niets. Hoe de hond heette is niet bekend. De ongemerkte band is door middel van een palletje met een schroefdraad verstelbaar. De kleine gaatjes in de randen dienden om de zilveren band aan een, nu niet meer aanwezige, leren of fluwelen bandvoering vast te zetten.

Peter de Grote en Holland

2 januari

Holland in een doosje. De middag stond in het teken van Peter de Grote als verzamelaar. Kinderen van 6-12 jaar maakten een kleine 'kunstkamer'.

17 januari + 24 januari

Peter de Grote en Holland. Jozien Driessen, samenstelster van de tentoonstelling, gaf een rondleiding.

4 maart

Kinderevenement over de reisapotheek van Peter de Grote.

12 maart

Neerlandica Kiki Hannema hield een lezing over de schilder Cornelis de Bruijn (1652-1726/7), die door Rusland reisde en tsaar Peter de Grote ontmoette.

9 april

'Matroos' in Rusland. Lezing door historisch taalkundige Els Ruijsendaal, georganiseerd in samenwerking met het A.N.V. en de Vereniging voor Heemkunde 'Ons Amsterdam'.

Zie ook pagina 14

Ik heb een tante in Marokko

22 februari + 9 maart

Heel veel enthousiaste jonge koks maakten lekkere Marokkaanse hapjes. Organisatie in samenwerking met het Kinderkookcafé.

23 februari

Luisteren naar Berberverhalen. Karim Mounir vertelde verhalen, fabels en sprookjes uit de Berbercultuur.

23 februari

Mozaïek leggen. Keramist Aomar Lezaere toonde zijn meesterschap in het leggen van mozaïek.

26 februari

Abdelaziz l'Grini en Mohammed Laachachi demonstreerden mozaïek leggen en aardewerk beschilderen.

6 april

Henna-schilderen. Naime Nouache demonsteerde deze techniek op de handpalmen van bezoekers.

20 april

Leerbewerken. Marokko is beroemd vanwege het daar ambachtelijk bewerkte leer. Driss Bakkari gaf een demonstratie.

11 mei

Bezoek aan de Hamman in de Spaarndammerbuurt. Zie ook pagina 14

Het Amsterdam van Herman Gordijn

12 mei + 3 juni

Respectievelijk zonden de VPRO in 'Het uur van de wolf' en de lokale televisiezender AT5 de documentaire uit van Hedda van Gennep over Herman Gordijn en de totstandkoming van de stadsgezichten.

27 juni

Kunstbeschouwing over het werk Herman Gordijn door kunsthistoricus Hans Sizoo.

1 + 8 augustus

Kinderatelier. Kinderen tussen 6 en 12 jaar creëerden gedurende twee middagen hun persoonlijke stadsgezicht. Zie ook pagina 14

25 september

Oude en nieuwe stadsgezichten. Een thematische rondleiding langs 'Stadsgezichten' in de permanente opstelling en in de tentoonstelling van Herman Gordijn.

Spelen, leren en werken in de Gouden Eeuw

30 september

People at work: Jan Luyken's Images. Donna Barnes, gastconservator van de tentoonstelling over Jan Luyken, vertelde over het thema 'werken in de 17de eeuw'.

14 oktober + 29 december

Speelgoed uit de tijd van Jan Luyken. Speurtocht in de tentoonstelling en speelgoed maken. Voor kinderen van 6 t/m 12 jaar.

29 november

Kinderdiner in restaurant David en Goliath. Kinderen tot en met 12 jaar kookten in de keuken van het museumrestaurant onder leiding van medewerkers van het Kinderkookcafé.

Zie ook pagina 14

12 december

Gouden Eeuw diner. Gedurende een feestelijke avond maakten de gasten kennis met gerechten uit de tweede helft van de 17de eeuw.

AANWINST/GESCHENK

Willem Bernet, 1869

Bastiaan de Poorter (1813-1880)
olieverf op doek

De geportretteerde Willem Bernet (1817-1867) richtte in 1845 de firma W. Bernet & Co. op, handel in staaf- en plaatijzer, gegoten ijzerwaren en in spijkers. De firma was gevestigd aan de Achtergracht bij de Utrechtsestraat. Hoewel Bernet zelf na enige jaren het bedrijf zou verlaten, bleef zijn naam meer dan een eeuw als firmanaam in gebruik. 'Bernet' werd een begrip in de ijzerhandel. Na vele fusies, de eerste in 1910 met de firma Joh. A. van Laer, is de firma Bernet in het staalbedrijf ODS, gevestigd aan de Basisweg in Amsterdam opgegaan. ODS heeft het museum in 1997 dit portret als geschenk aangeboden. Bastiaan de Poorter is in de leer geweest bij de bekende portretschilder C. Kruseman. Van 1870 tot 1879 was hij directeur van de Academie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Het portret van Willem Bernet vervaardigde De Poorter naar een foto, twee jaar na het overlijden van Bernet.

Leve ik

29 november

Ed van der Elsken, fotograaf en filmer. In de vorm van een rondetafelgesprek gaven een aantal deskundigen commentaar op het werk van fotograaf en filmer Ed van der Elsken.

De Amsterdamse westelijke tuinsteden

13 juni + 17 augustus

Van polder tot stad. In samenwerking met Archivisie organiseerde het museum een fietstocht in naoorlogse wijken. Zie ook pagina 14

Diverse evenementen

16 februari + 16 maart

Wandelen door middeleeuws Amsterdam. Een programma in samenwerking met het Universiteitsmuseum De Agnietenkapel.

24 mei

Chalgrove Band uit Oxford (binnenplaats).

28 mei

Waltham Forest School (binnenplaats).

31 mei

Amsterdams Brass Ensemble (binnenplaats).

8 juni

Symfonisch blaasorkest Amsterdamse Tramharmonie (binnenplaats).

13 juni

De Hautboysten van Amsterdam (binnenplaats).

14 juni

Acanthus Kamerkoor (binnenplaats).

20 juni

Portretten in de Stadsschouwburg. Een rondleiding langs de portretten van acteurs, operazangeressen, dansers en regisseurs in de Stadsschouwburg.

21 juni

Oktet Plus (binnenplaats).

28 juni

Koor Dwarsklank (binnenplaats).

29 juni + 6 juli

Wandeling Theo Thijssen onder leiding van Peter Paul de Baar. Zie ook pagina 14

12 juli

Blessed George Napier Roman Catholic School (binnenplaats).

21 juli

Lichfield Cathedral School (binnenplaats).

28 juli

Birthon Music Centre Band (binnenplaats).

6 oktober

Wetenschapsdag 1997. Zie ook pagina 15

27 oktober - 2 november

Gratis week

2 november

Muziek in het museum. De laatste dag van de gratis week lag het accent op 'muziek'.

6 + 13 + 20 + 27 november

Serie lezingen van het Genootschap Amstelodamum over 'Godshuizen in de openbare ruimte van de stad'. Zie ook pagina 15

27 november

Atelier Papierrestaurant. Een kijkje achter de schermen bij de restaurator papier, Michel Milinkowitsch.

Museum Willet-Holthuysen

25 januari

Welkom in Willet! Ter gelegenheid van de heropening van Museum Willet-Holthuysen waren er conservatoren, restauratoren en rondleiders aanwezig om de bezoekers de prachtige stijlkamers te laten zien. Zie ook pagina 21

13 februari

Opscheppen aan de gracht met de heer B.J. van Benthem. Zie ook pagina 21

23 - 25 mei + 20 - 22 juni

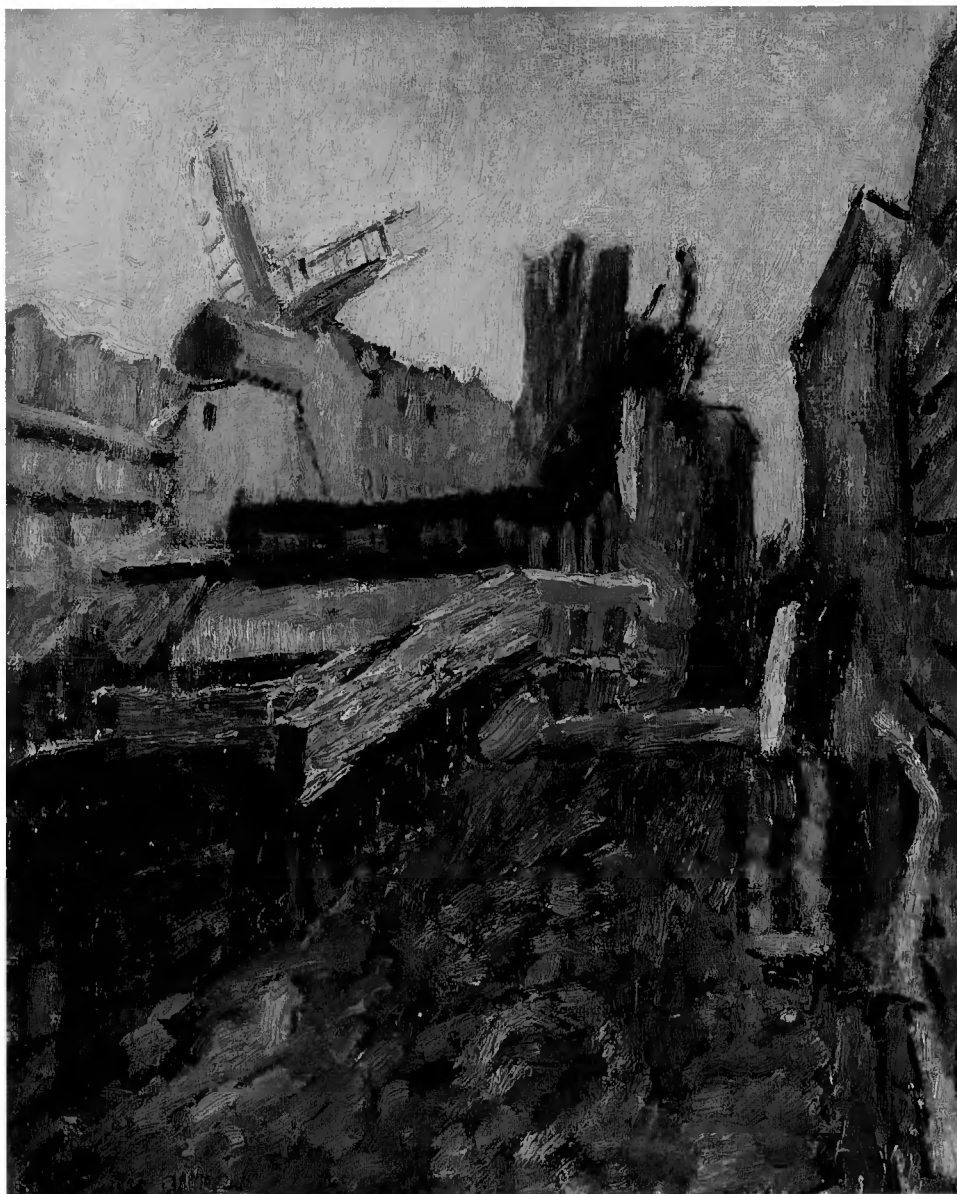
Amsterdamse grachtentuinen. Zie ook pagina 22

9 september

Conservator Hubert Vreeken gaf een rondleiding in de tentoonstelling Palet Willet.

24 oktober

Onpersoonlijke herinneringen. Frans Coenen, de eerste conservator van Museum Willet-Holthuysen, schreef een sleutelroman over de familie Willet. Voorlezing van fragmenten uit het boek en museumbezoek.

AANWINST

Molen 'Het Luipaard' in de Kostverlorenbuurt, 1908

Jan Sluijters (1881-1957)
olieverf op doek

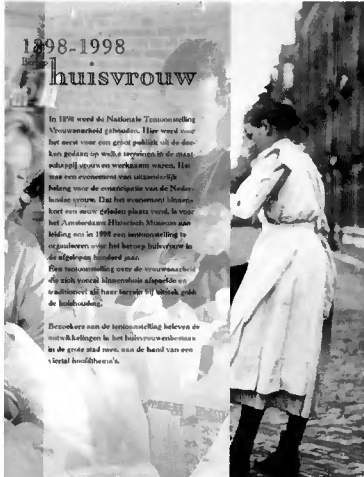
De confrontatie tussen de oude en de nieuwe tijd vormt vaak een onderliggend thema in het werk van Sluijters. In de buurt van zijn atelier in Amsterdam-West schilderde hij de houtzaagmolens en de bedrijvigheid daaromheen. De Kostverlorenbuurt was toen sterk aan het veranderen. Het was een industriegebied, waar een groot aantal molens in bedrijf was. De overschakeling op andere energiebronnen aan het einde van de 19de eeuw betekende het einde van deze oude tak van nijverheid. De molens moesten wijken en nieuwe bebouwing vond plaats om ruimte te kunnen bieden aan een snel groeiende bevolking.

Molen Het Luipaard stond vlakbij de Kostverlorenvaart. Achter de molen verrijzen nieuwe woonblokken: de Eerste- en Tweede Hugo de Grootdwarstraat (nu Rombout Hogerbeetsstraat en Gillis van Ledenberchstraat).

Jan Sluijters had enige tijd in Parijs gewoond, waar hij in direct contact kwam met de moderne Franse kunst. Dit verblijf in Parijs betekende een keerpunt in zijn carrière. Hij raakte onder de indruk van de 'fauvisten' en de neo-impressionisten.

De compositie van dit schilderij, het kleurgebruik en de stevige penseelvoering tonen die invloed. Samen met zijn tijdgenoten Piet Mondriaan en Leo Gestel introduceerde Jan Sluijters een nieuwe 'luministische' schilderijstijl in Nederland.

TENTOONSTELLINGEN VANAF 1998

Beroep huisvrouw**1898-1998: honderd jaar huisvrouwenleven in de grote stad**

8 maart tot en met 16 augustus 1998

In 1898 werd de Nationale Tentoonstelling Vrouwenarbeid gehouden. Die tentoonstelling was bijzonder belangrijk voor de emancipatie van de Nederlandse vrouw. Reden voor het Amsterdams Historisch Museum om honderd jaar na dit evenement een tentoonstelling te organiseren over de ontwikkelingen in het (huis)vrouwenbestaan tijdens deze honderd jaar.

De stad door de jaren**De geschiedenis van Amsterdam 1880-1998**

1 april tot en met 1 november 1998

Het is het jaar 1900. Amsterdam bruist van het leven. Theaters, biertuinen, deftige hotels en grand-café's openen hun deuren. Aan de zuidkant van de stad zijn drie cultuurtempels gebouwd: het Rijksmuseum, het Stedelijk Museum en het Concertgebouw. Amsterdam breidt in razend tempo uit. Buurten als de Pijp en de Da Costa buurt verrijzen. De straten waar onze voorouders liepen komen weer tot leven. De tentoonstelling eindigt in 1998 met een wervelende impressie van de huidige stad.

Uitmunten fraai geteekend**Nederlandse tekenkunst in de 18de eeuw**

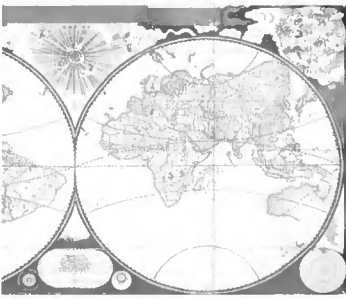
11 september tot en met 1 november 1998

De rijke tekeningencollectie van het Amsterdams Historisch Museum omvat werken van kunstenaars als Jan van Huysum, Cornelis Troost en Jacob de Wit. *Uitmunten fraai geteekend* wordt samengesteld naar aanleiding van het verschijnen van de bestandscatalogus *Nederlandse tekenaars geboren tussen 1660 en 1745. Oude tekeningen in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Fodor*.

Foto's van Willem Diepraam

4 december 1998 tot en met 10 januari 1999

Tentoonstelling over een fotograaf op zoek naar de grenzen van zijn vak. Willem Diepraam (1944) toont niet enkel documentaires of een journalistiek product, maar ook esthetische foto's in een kunstzinnige context.

Markten & Kermessen in de Gouden Eeuw

medio 1999

Een omvangrijke tentoonstelling van Hollands grootste meesters. De tentoonstelling heeft als thema markten en kermessen in de Nederlandse 17de-eeuwse schilderkunst. Een belangrijk aspect van het openbare en economische leven, dat nog niet eerder als onderwerp van een kunsttentoonstelling te zien is geweest.

Oranda-E (werktitel)

medio 2000

Europese invloed in Japan en Japanse invloed in Europa. Centraal staan de werken van de 18de-eeuwse Japanse kunstenaar Shiba Kokan, die voor het eerst in Europa getoond zullen worden, en de werken van Jan Luyken, die grote invloed op Kokan heeft gehad.

Museum Willet-Holthuysen

Roemers, fluiten en bokalen Hoogtepunten uit de glascollectie

23 oktober 1998 tot en met 11 april 1999

Het Amsterdams Historisch Museum bezit een verrassend rijke en gevarieerde verzameling glazen, daterend uit de 16de tot en met de 20ste eeuw. Hoogtepunten uit deze 700 objecten tellende collectie worden getoond.

De tentoonstelling wordt samengesteld naar aanleiding van het verschijnen van de bestandscatalogus *GLAS in het bezit van het Amsterdams Historisch Museum, waaronder de collectie Willet-Holthuysen*.

AANWINST

Dr. F.M. Wibaut, circa 1960

Han Wezelaar (1901-1984)

gepatineerd gips

'Wie bouwt? Wibaut!' was in de jaren '20 een veel gehoorde kreet in Amsterdam. Als SDAP-wethouder voor volkswoningbouw zette Wibaut (1859-1936) zich vol overgave in voor een sociaal gerichte woningbouwpolitiek. Het resultaat: vele duizenden goede arbeiders- en middenstandswoningen, gebouwd in een gordel van zorgvuldig geplande wijken rond de 19de-eeuwse stadsuitbreidingen. Wibaut was een idealistisch en daadkrachtig man, eigenschappen die Han Wezelaar in zijn beeld van de bejaarde wethouder goed heeft getroffen. Daar staat hij, een koker met bouwtekeningen onder de arm. Het beeld is een niet uitgevoerde voorstudie voor het meer dan levensgrote bronzen beeld van Wibaut dat in 1967 voor het Wibauthuis werd onthuld. Dankzij een genereuze schenking bezit het museum nu ook een groot gipsen model van de wel uitgevoerde versie van het beeld.

BEZOEKERSAANTALLEN

Amsterdams Historisch Museum

	1993	1994	1995	1996	1997
Betalend	61.732	69.044	67.233	50.479	54.430
Museum Jaarkaart	45.413	29.072	37.468	43.019	78.322
Korting	57.561	35.785	37.674	64.340	82.818
School	15.436	10.587	14.464	9.883	11.449
Totaal	180.142	144.488	156.839 *	167.721	227.019

Museum Willet-Holthuysen

	1993	1994	1995	1996	1997
Betalend	16.119	18.179	16.363	3.390	20.630
Museum Jaarkaart	3.603	3.638	3.156	3.301	10.955
Korting	2.428	1.776	2.808	2.739	10.580
School	614	654	338	42	486
Totaal	22.764	24.247	22.665	9.472 **	42.651

Schuttersgalerij

	1993	1994	1995	1996	1997
Totaal	508.037	494.995	79.580 ***	380.844	378.155

- * De tentoonstelling *Toen hier... hongerwinter en bevrijding in Amsterdam* op de binnenplaats van het museum trok bovendien nog eens 73.404 bezoekers.
- ** Museum Willet-Holthuysen was wegens renovatie gesloten van 1 januari tot en met 10 november 1996.
- *** De Schuttersgalerij was van 15 maart 1995 tot en met maart 1996 gesloten wegens renovatie.

AANWINST

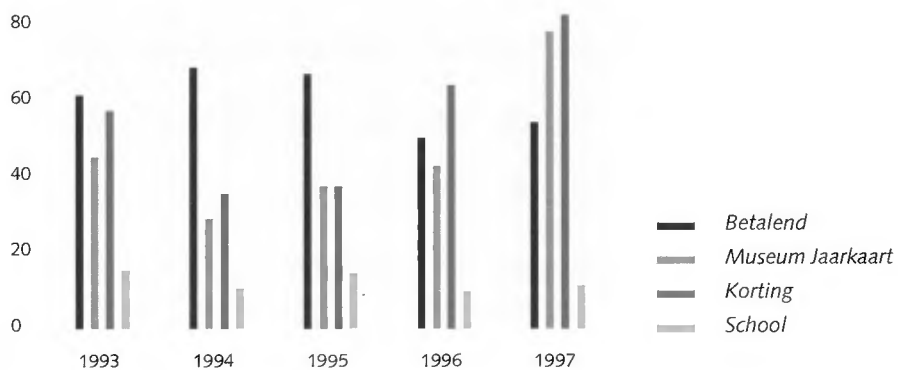
De Vrede, circa 1950

John Rådecker (1885-1956)
gepatineerd gips

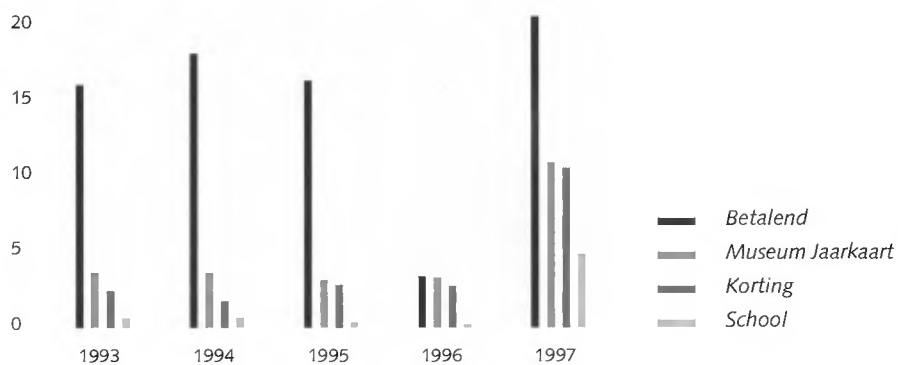
John Rådecker en zijn zoon Jan Willem ontwierpen de sculpturale decoratie van het Nationale Monument op de Dam. Van deze beeldhouwers bezit het museum elf modellen en voorstudies voor het monument, uitgevoerd in gips en terracotta. Vrijwel alle stukken hebben betrekking op het Lijden en het Verzet. De Vredesfiguur, het bekronende beeld, ontbrak in de museumverzameling. Weergegeven als vrouw met kind en bloemenslinger symboliseert zij de Vrede of de Overwinning. In 1997 kon het museum door aankoop uit particulier bezit van deze fraaie voorstudie met het geheimzinnige, maskerachtige gelaat in deze leemte voorzien.

AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

MUSEUM WILLET-HOLTHUYSEN
AANTAL BEZOEKERS (X DUIZEND) PER JAAR

De 100.000ste bezoeker van de tentoonstelling *Peter de Grote en Holland*

GROEPSBEZOEK

Amsterdams Historisch Museum en Museum Willet-Holthuysen

Aantal aangemelde groepen, verdeeld naar type onderwijs

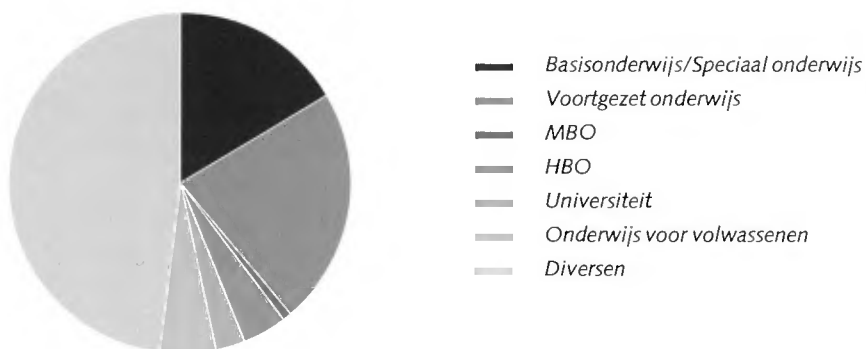
	1996	1997
Basisonderwijs/Speciaal onderwijs	80	169
Voortgezet onderwijs	207	228
MBO	17	8
HBO	26	42
Universiteit	19	28
Onderwijs voor volwassenen	57	54
Diversen	185	486
<i>Totaal</i>	591 *	1.015 **

* waarvan 289 groepen o.l.v. een museumdocent

** waarvan 553 groepen o.l.v. een museumdocent

Totaal aantal groepsbezoekers in 1997 **25.268**

AANTAL AANGEMELDE GROEPEN
VERDEELD NAAR TYPE ONDERWIJS

Vergelijkende jaarcijfers m.b.t. het aantal aangemelde groepen (excl. busgroepen)

1989	534
1990	591
1991	623
1992	749
1993	932
1994	721
1995	850
1996	563 *
1997	1.015

* Tijdelijke sluiting van museum Willet-Holthuysen.

BESTUUR VAN DE STICHTING AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

De Stichting Amsterdams Historisch Museum beoogt het bevorderen van de belangen van het Amsterdams Historisch Museum in de meest uitgebreide zin van het woord. De Stichting voert het beheer over Het Genootschap Amsterdams Historisch Museum.

Mr. W.F.C. Stevens, voorzitter

Mr. G.W. baron van der Feltz, penningmeester

Prof. dr. M.C. Brands

Ir. C. den Hartog

G.J.A. van der Lugt

Prof. drs. Ed. van Thijn

LEDEN VAN HET GENOOTSCHAP AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

per 31 december 1997

ABN AMRO Bank N.V.

Accountancy & Consultancy Amsterdam

Ballast Nedam NV

Barbizon Palace Hotel

Bouw en Aanneming-mij. Derksen & Singerling b.v.

Cargill B.V.

Caron & Stevens advocaten, belastingadviseurs en notarissen

Citibank N.A.

Deloitte & Touche Consulting Group

Delta Lloyd Verzekeringsgroep NV

Dorned B.V.

Ekelmans Den Hollander

Galjema B.V. Technisch Adviesbureau

Gemeentelijk Havenbedrijf

Heineken Nederland B.V.

Hillen & Roosen B.V.

IBM Nederland N.V.

ING Bank

Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam

Kas-Associatie N.V.

Koninklijke Bols Wessanen N.V.

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij nv

Koninklijke Saan B.V.

Koopmans Drukkerij BV

KPMG

Labouchere NV

MeesPierson N.V.

Moret Ernst & Young

Motivaction

NCR Nederland N.V.

De Nederlandsche Bank N.V.

Onderlinge Levensverzekering Mij. NOG U.A.

Oranje-Nassau Groep B.V.

Otis B.V.

Poelwijck Sweers Makelaardij o.g./Vastgoedmanagement

PTT Telecom

Sargentini B.V.

Scheers Schilders B.V.

Stibbe Simont Monahan Duhot

Stichting Drs. C. van Zadelhoff Fonds

Theodoor Gilissen Bankiers N.V.

VABE Beheer B.V.

Van der Hoop Effektenbank N.V.

Vendex International N.V.

Annual Report Summary

The Amsterdam Historical Museum had about 227,000 visitors. The exhibition on Peter the Great was particularly popular and attracted 112,000 visitors in the four months that it was showing. Indeed, in terms of visitors, this exhibition proved one of the most successful that our museum has ever held. Such an enormous and labour-intensive show would be impossible without the cooperation of many different bodies. The interaction in the academic field with our Russian colleagues in St Petersburg, working in the Hermitage Museum and the Academy of Sciences, was extremely valuable. This academic exchange took place over several years. Simultaneously with our showing of *Peter the Great and Holland* there was a linked exhibition in Amsterdam's New Church, titled *Catherine the Great. The Empress and The Arts*. There was close cooperation between our museum and the New Church in both the preparations for these exhibitions and in the PR and marketing, which has had most fruitful consequences.

While in 1996 the Amsterdam Historical Museum studied the Turkish community now living in the city, in 1997 it concentrated on the Moroccans, with the show *My Aunt Lives in Morocco*. Central in this study was the Moroccan family Rharib, and a form of exhibition was chosen that linked up with manifestations and happenings. In planning the Moroccan exhibition we considered what had been learnt from the Turkish show in the previous year, especially with regard to public presentation. A Moroccan outreach-worker established contact with a large number of Moroccan groups active in the city.

One of our museum's aims is to attract more families and children as visitors. This means our shows must appeal to a wide age group. We have been developing interactive (hands-on) sections for some of the exhibitions, for example *Peter the Great* and *Life, Work and Play in the Golden Age*. The latter exhibition presented a considerable chunk of the work of Jan Luyken (1649-1712) - a field-day for lovers of 17th-century drawings and etchings. Despite its somewhat esoteric subject matter, this exhibition was above all a family occasion. In a lighthearted manner both adults and children could find out about everyday life in the 17th century.

Another way of lowering the museum threshold fear is by holding entertainments in the museum, connected with the ongoing exhibitions. Over the past few years the museum has upped this number of events on its agenda. In 1997 there was an extremely varied and well-attended programme.

We regularly ask whether what we are trying to offer the public is in line with what they want. During the 1997 shows on Peter the Great and Jan Luyken we gave the visitors on-the-spot questionnaires asking for their reactions. We also researched people's reactions to the AHM Agenda which advertises coming events in the museum. The results of these enquiries were on the whole positive. Recommendations for improvement will in future be incorporated as much as possible.

In 1997 we drew up a marketing plan. This considers among other things the museum's public image and the organization of exhibitions and events. In the coming years marketing of the museum will play an increasingly important role.

In 1996 the Willet-Holthuysen Museum was completely renovated, with very positive results. The number of visitors to its historically furnished interiors numbered 42,000 - almost double the figure from before renovation. The two exhibitions held there and the various activities also attracted considerable interest. In April the show opened titled *Willet's Palette*, presenting a selection from the wide-ranging art collection of Abraham Willet who lived in the stately canal house in the 19th century. His glass and silver collections in particular are internationally renowned.

On the last day of March 1998 the exhibition *A City Through The Years. Amsterdam 1880-1998* will open. This will present an exciting 'slice of Amsterdam life' over the past hundred years. At the same time it will act as a try-out for how to re-present the museum's permanent exhibition dealing with these years. Before the year 2000 the aim is to give a face-lift to the museum's sections that show Amsterdam life over the past 200 years.

With a view to this re-furnishing of parts of the museum, many objects specifically from the 20th century were bought over the past year. Further, acquisitions were made in connection with exhibitions, and the museum collection has received gifts from private donors and from organizations. As is customary, several of the acquisitions are illustrated in this annual report.

Many exhibitions would be impossible without loans from other museums. Today, museums the world over lend out and borrow treasures for particular exhibitions. Last year a total of 245 objects was requested from our permanent collection and we also received a large number of items on loan. A factor contributing greatly to the success of the Peter the Great exhibition was the number of magnificent and fascinating objects we were able to borrow from museums in Russia such as the Hermitage Museum and the Academy of Sciences in St Petersburg.

One of the tasks of a museum is the cataloguing of its collection. So as well as presenting exhibitions in 1997, we were busy working on three catalogues dealing with aspects of our collection, to be published in 1998. One of these will deal with the collection of books written and/or illustrated by Jan and Caspar Luyken which are in the museum library; another catalogue will cover all the museum's glass collection; the third will deal with Dutch draughtsmen from between 1660 and 1745, being the fifth in our series of catalogues on draughtsmen.

Thanks to exceptional cooperation with both the private sector (the business world) and public funds we have been able to finance large-scale projects. This also applies to the *Genootschap Amsterdams Historisch Museum*, the *Amsterdams Historisch Museum Society*, that in 1997 added a considerable number of business sponsors to its members and has in this way proved of great support. But above all the good results of 1997 are largely due to the enthusiasm, motivation and dedication of the entire staff - permanent, temporary, and free-lance - of the *Amsterdam Historical Museum*.

ACQUISITION

Schiphol

(Schiphol Airport), 1996

Janneke Viegens (born 1952)
oil on canvas

Presenting them from a bird's-eye-view, Janneke Viegens has over the past few years painted several world cities including New York, Moscow and Paris. She generally makes use of aerial photographs and has also painted this picture of the Amsterdam airport Schiphol using an aerial photo from KLM Aerocarto, dating from 1986. Wearing thin latex gloves, Viegens applies the paint to the canvas with her fingers. Jokingly she says: 'I've got ten paintbrushes instead of just one.' She continues: 'I kind of knead the colours together on the canvas. When I made Schiphol I applied the undercoat using lots of turps. That gives a good ground. You get a shiny undercoat that's almost a watercolour. Most appropriate, because it's pretty wet at Schiphol. As you see.' And why does she paint a bird's-eye-view of the cities? 'It gives you a sense of context. You are in control of the situation and the city belongs to you.'

Colofon

uitgave Amsterdams Historisch Museum, 1998
 coördinatie/samenstelling Vincent G. van de Ven
 samenstelling/tekst/eindredactie Hinke J. Wiggers
 bijdragen Frans Oehlen, Hubert Vreeken, Lodewijk Wagenaar
 grafische vormgeving Ontwerforum, Amsterdam
 foto's (tenzij anders vermeld) Mirjam Herben, Dennis Hogers, Piet van Roenburg, Rob Versluys
 vertaling annual report summary Wendie Shaffer
 druk Koopman's drukkerij bv, Hoorn
 papier Dit jaarverslag is gedrukt op Mediaprint zijdemat chloorarm papier

Op de omslag details uit de volgende afbeeldingen:

Het Molentje, *Jan Luyken (1649-1712)*

Peter de Grote, *Andrej Matvejev (circa 1701-1739), Hermitage Sint-Petersburg*

Een foto uit de serie: Ik heb een tante in Marokko, *Kadir van Lohuizen*

Het schilderij Gracht uit het drieluik: Vondelpark, Dam, Gracht, *Herman Gordijn*

Amsterdams Historisch Museum

bezoekadressen Kalverstraat 92, Nieuwezijds Voorburgwal 357, Sint-Luciënsteeg 27

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)

openbaar vervoer tramlijnen 1, 2, 4, 5, 9, 14, 16, 20A, 24, 25, halte spui

postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam

telefoon (020) 5231822

fax (020) 6207789

Museum Willet-Holthuysen

bezoekadres Herengracht 605

openingstijden maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 11.00-17.00 uur
 (1 januari, 30 april en 25 december gesloten)

openbaar vervoer tramlijnen 4, 9, 14, 20A/B, halte Rembrandtplein, metro halte Waterlooplein

postadres Nieuwezijds Voorburgwal 359, 1012 RM Amsterdam

telefoon (020) 5231822

fax (020) 6207789

AMSTERDAMS
Historisch Museum